

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK EVLERİNDE BULUNAN KIZ ÇOCUKLARININ SOSYALİZASYONU
ÜZERİNE NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA: TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURCAN GÜMÜŞ 11 11 27 103

Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul Mayıs, 2014

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

28.05.2014 tarihinde tezinin savunmasını yapan Nurcan GÜMÜŞ'e ait "Çocuk Evlerinde Bulunan Kız Çocuklarının Sosyalizasyonu Üzerine Niteliksel Çalışma : Tekirdağ ili Örneği" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/Oy Çokluğuyla** Kabul Edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Belma AKŞİT
(Başkan)

.....
Prof. Dr. Nurgün OKTİK
(Üye)
(Danışman)

.....
Prof. Dr. Sevil ATAÜZ
(Üye)

ÖZET

Tekirdağ Çocuk Evlerinde bulunankız çocuklarının sosyalizasyon sürecine etki eden faktörleri anlamayı ve yorumlamayı hedefleyen bu niteliksel araştırmada kurum bakımında olan kız çocukları ve bakım elemanları ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kız çocuklarının sosyalizasyon sürecini etkileyebilecek akran grubu ve personelle ilişkileri, okul arkadaşları ve öğretmenlerle ilişkiler, boş zamanların değerlendirilmesi ve kitle iletişim gibi faktörler irdelenmiştir.

Bu çalışmada veriler Tekirdağ ilinde koruma ve bakım altında bulunan korunmaya muhta13-17 yaş aralığındaki20 kız çocuğu ile derinlemesine görüşme yapılarak elde edilmiştir. Çocuklarla yapılan görüşmelerde çocukların eğitim durumları, yaşları, ne kadar zamandır korunma altında oldukları gibi kişişel sorular yöneltilerek katılımcı profilleri elde edilmiştir. Görüşmelerin devamında ise çocuklara 4 ana bölümde sorular yöneltilmiştir. Bu bölümlerden ilki çocukların kurum bakımına alınmadan önceki yaşamlarını öğrenmeyi amaçlamıştır. Bir sonraki bölüm ise kurum bakımına alındıktan sonraki yaşam hakkında bilgiler edinmeyi amaçlamıştır. Diğer iki bölüm ise çocukların arkadaşları ve personel ile ilişkileri ve bu ilişkilerin çocukların sosyalizasyon sürecine nasıl etki ettiği ile ilgilidir. Son ana bölüm ise daha genel sorularla kurum bakımı hakkındaki görüşlerini araştırmaktadır.Elde edilen verilerle yorumlamalara gidilmiş sonuçlar belirtilmiş ve son olarak öneriler getirilmiştir.

Bu tez çalışmasının birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı, ve önemi belirlenmiştir. Ayrıca araştırmanın başlıca kavramları açıklanarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde ise sosyalizasyon ve toplumsal cinsiyet kuramlarının açıklamalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise görüşülen çocuklar hakkında temel bilgilere yer verilmiş, araştırma yönteminin belirlenmesi, verilerin toplanması ve analizi, uygulama süreci bu bölümde anlatılmıştır. Araştırmanın avantajları ve kısıtlarından da bu bölümde bahsedilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde elde edilen bulgular sunulmaktadır. Sosyalizasyon ve toplumsal cinsiyet bağlamında sınıflandırılan bulgular literatür ile tartişılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın son bölümü olan sonuç ve öneriler bölümünde ise kurum bakımında bulunan kız çocuklarının sosyalizasyon süreci üzerine sonuçlara ulaşılmış konuyla ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyalizasyon, Korunmaya Muhta Çocuk, Toplumsal Cinsiyet.

ABSTRACT

Located in institutional care, the factors that affect children's socialization process , this study aims to explore the girls who were interviewed in institutional care . Institutions that could affect girls' peer group socialization process staff relations , relationships with school friends and teachers , leisure and evaluation of factors such as mass communication were discussed.

In this study, data protection and care in the province of Tekirdag in need of protection under 20 girls in the age range of 10-18 was collected through in-depth interviews. In interviews with the children's educational status of children, ages, how long they are under the protection of personal questions , such as profiles were obtained by orienting participants . In continuation of the interview questions were posed to children in four main sections. The first of this section prior to taking care of children in institutions aimed at learning their life . The next section was taken into the care of institutions aimed at getting information about the next life. The other two parts of the children and staff relationships with friends and how these relationships influence children's socialization process that is associated with. The last main section with the more general question is researching their views on institutional care. The responses received have been created with the findings of this study are processed in accordance with the theoretical framework of hypotheses tested and the results have been achieved.

In the first part of the study of this research and purpose and importance have been identified. Additionally, the study 's principal conceptual framework explaining the concepts. In the second part of the study of theories of gender socialization and explanations are given. In the third section are given basic information about the children interviewed. Determination of research method, data collection and analysis, the implementation process is described in this section. The advantages and limitations of the study are discussed in this section. The findings of the study are presented in the fourth section. Important statements about the main topics of conversation children have been presented in this section with the original sentence . Classified in the context of gender socialization and discussed the findings with the literature was reviewed. Research results and discussion section, which is the last part of the socialization process of children in institutional care of the girl in the findings, the conclusions reached in the context of hypotheses were tested.

Keywords: Socialization , Child in Need of Protection , Gender

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTARCT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Konusu	4
1.2. Tezin Amacı.....	4
1.3. Tezin Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Kavramları.....	8
1.4.1. Aile.....	9
1.4.2. Sosyalizasyon.....	11
1.4.2.1. Sosyalizasyon Sürecinin Amaçları.....	13
1.4.3. Kadın Kimliği.....	15
1.4.3.1. Sosyalizasyonun Oluşan Kadın Kimliğine Etkisi.....	15
1.4.4. Sosyalizasyon Açısından Toplumsal Cinsiyet.....	16
1.4.5. Kurumsal Bakım.....	16
1.4.5.1. Yetiştirme Yurtları.....	17
1.4.5.2. Sevgi Evleri.....	18
1.4.5.3. Çocuk Evleri.....	18
2. KURAMSAL TARTIŞMA.....	20
2.1. Toplumsal Cinsiyet Kuramları.....	20
2.1.1. Sosyal Rol Kuramı.....	21
2.1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	22
2.2. Sosyalizasyon Kuramları.....	23
2.2.1. Psikanalitik Kuram.....	23
2.2.2. Kültürleşme Kuramı.....	24
2.2.3. Öğrenme Kuramı.....	25
2.2.4. Sembolik Etkileşimcilik Kuramı.....	26
2.2.5. İşlevselcilik Kuramı.....	27
3. YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın Yapıldığı Yer Hakkında Bilgi.....	29

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri.....	30
3.2.1. Derinlemesine Görüşme Tekniği.....	31
3.2.2. Görüşme Formunun Hazırlanması ve Uygulanması.....	33
3.2.3. Görüşmede Elde Edilen Verilerin Kaydedilmesi.....	35
3.3. Veri Toplama.....	36
3.4. Verilerin Değerlendirilmesi.....	36
3.5. Araştırmanın Kısıtları, Uygulamadaki Güçlükler ve Etik Sorunlar.....	37
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	38
4.1. Tanımlayıcı Bulgular	38
4.2. Araştırmanın Konusuna Yönelik Bulgular.....	42
4.2.1. Medya ve Kitle İletişim Araçları.....	45
4.2.2. Ev Yaşantısı ve Diğer Bireylerle İlişkiler.....	47
4.2.3. Kurumsal Yaşam.....	58
4.2.4. Bakım Elemanları.....	59
5. SONUÇ – ÖNERİLER.....	61
KAYNAKLAR.....	67
EKLER.....	73

TABLÖLAR

Metin İçi:

Tablo 1 : Tanımlayıcı Bulgular [syf: 39]

Ekler Bölümü:

Tablo 2 : Araştırmanın Konusuna Yönelik Bulgular Özet Tablosu [syf: 79]

KISALTMALAR

DG : Derinlemesine Görüşme

K.a : Koruyucu Aile

Syf. : Sayfa

Vb. : Ve benzeri

SHÇEK: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Tarih boyunca insan toplum ilişkileri kaçınılmaz bir şekilde var olagelmiş, insan ve toplum sürekli iletişim halinde olmuşlardır. İnsanın toplumla olan iletişim ve etkileşimi onun birey olarak topluma dahil olabilmesini sağlayan en temel etken olmuştur. Berger ve Luckmann'ın (2008) ifadesinde olduğu gibi “İnsan doğmadan önce topluma birey olarak kabul edilmiş değildir. O, sosyalliğe doğru bir yatkınlıkla doğmakta ve toplumun üyesi haline gelmektedir” (s.190). Topluma üye olma süreci, bireyin toplumdaki değerleri, normları rolleri içselleştirerek gelişir ve birey bu süreç sonunda toplum içerisindeki rolünü (anne, arkadaş, öğretmen vs.) öğrenerek sosyalleşmektedir. Tolan'a (1996) göre “Bireyin mutlak anlamda biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp bu evren içinde yaşamayı başarması belli bir kültürün maddi ve manevi öğelerini öğrenmesi ile olanak kazanır. İşte bu öğrenme sürecine “sosyalleşme” denir” (s.347). Bu çalışmada kullanılacak olan “Sosyalleşme” “Toplumsallaşma” “Sosyalizasyon” kavramları aynı anlamı karşılamaktadır. Sosyalleşen kişi açısından bakıldığında sosyalizasyon bir öğrenme süreci ve aynı zamanda bir öğretme sürecidir. Çünkü bu süreç içinde toplumun bilgi birikiminin, öğretilerinin, kültürünün, tutum ve değerlerinin aktarılması da söz konusudur. Böylece Sosyalizasyon hem öğretme hem de öğrenme sürecidir. Bireylerin toplumun yeni üyelerine karşılıklı etkileşim ve iletişim yoluyla bilgi birikiminin aktarılmasını sağlaması yönü, sosyalizasyonu eğitilme ve öğretilme süreci olarak kabul etmemizi sağlar.

Giddens'a(2008) göre sosyalizasyonun eğitilme ve öğretilme aşamasında kişi karşı karşıya geldiği etkileri edilgin bir biçimde özümsemez. Bu süreç bir çeşit “kültürel programlama” değildir. Birey başından beri etkin bir varlıktır (s.27). Bireyin sosyalizasyon sürecinde etkin rol alması, özgün kimliklerin oluşmasını sağlar. Birey başkaları ile kurdukları ilişkiler sonucunda benlik kazanır. Bu ilişkiler sonucunda değer, ideal ve arzularını gerçekleştirir, kendini ortaya koymaya çalışır. Sosyalizasyon bireyin

kendini tanıması ve kişiliğini kazanması açısından onun ayrılmaz bir parçası olmaktadır. Öyle ki, sosyalizasyon sürecini başarıyla tamamlayamayan insanlarda kişilik bozuklukları gözlenir ve bu insanların topluma uymaları güçleşir. Sosyalizasyon sürecini başarı ile tamamlayan bireyler ise kendi özgün kimliklerini ve benliklerini oluşturma fırsatı bulurlar. Bu fırsat sonucunda toplumda bireysel farklılıklar meydana gelir. Her birey içine doğduğu toplumun öğrettiklerini kendi zihin süzgecinden geçirerek alır ve karşılıklı etkileşim süreci sonunda özgün kimliğini kazanarak kendi toplumunun bir üyesi haline gelir. Sosyalizasyonda, bireyin öğrenme sürecinin içine doğması, ne sürece etkisi olan unsurların etkisiz olduğu anlamına gelir ne de bireyin “standart imalat” sürecinde toplumsallaştığı anlamına gelir. Emile Durkheim insanı çifte varlık (*homo duplex*) olarak nitelerken insanın bir taraftan toplumsal ve kültürel olarak koşullandığına; diğer taraftan da yaratıcı ve özgün olduğuna dikkat çekmiştir (aktaran Zijderveld, 2007). Bu süreç aynı zamanda bireyin kendisine uygun davranışı kabullenerek öğrenmesi sürecidir. Doğum ile başlayan süreçte öğrenilen davranışların, kültürün, dilin ve deneyimin aktararak sürekliliği sağlanır.

Bireyin kültürü, cinsiyeti öğrenmesi, kimlik oluşumu sosyalizasyon süreci içerisinde gerçekleşir. Giddens (2008) bu süreci kısaca “bireyin toplumunun yaşam biçimini öğrenme süreci”(s.25) olarak değerlendirir. Öğrenme sürecinin bireyin alışkanlıklarını, bilgisini, düşünme biçimlerini, tutum ve yargılarını ve kültürel değerlerini kapsayan kişiliği üzerindeki etkisi çok büyüktür. Sosyalizasyon sürecinde birey toplumsal çevresi ve ailesi ile etkileşimi sonucunda kişiliğini oluşturur. Çocuklar kültürel öğrenmeleri, toplumsal cinsiyetlerine uygun rolleri ve kimliklerini, ailenin, içinde buldukları toplumsal çevrenin ve alınan eğitimin etkisiyle edinmektedirler. Sosyalizasyon sürecini etkileyen kurumlardan özellikle aile, en büyük etkiye sahiptir. İşlevselci bakış açısı ile Parsons sosyalizasyonu ve kişiliğin dengelenmesini, ailenin başlıca iki işlevi olarak belirtmiştir (aktaran Giddens, 2005). Sosyalizasyonun çocukluk dönemi üzerine yapılan araştırmaların çoğunda aile kurumu başvurulan ilk yer olmuştur. Şüphesiz toplumdaki her birey sosyalizasyon sürecini ailesinin yanında geçirmez. Dolayısıyla bu süreci ailesinin yanında yaşayanlardan daha farklı bir süreç geçirirler. İşte bu süreci farklı yaşayan, tez çalışmasının da başlıca konusu olan toplumdaki dezavantajlı

çocukların barındığı kurumsallaşmış mekânlar, aile ortamından oldukça uzaktır. Bireyin sosyalizasyon sürecinde; aile, okul, iş, oyun, arkadaş grubu ve kitle iletişim araçları gibi unsurlar etkin rol oynarken, kurum bakımında bu unsurların yerini daha farklı birimler alır. Yıldız'a (2002) göre "Kurum bakımındaki bireyin sosyalleşmesinde yetiştirme yurdu, sevgi evleride bir yönüyle ailenin görevini, bir yönüyle de okulun işlevini tamamlamaktadır" (s.5).Birçok kurumun yerini tamamlama göreviyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün sahip olduğu idari örgütlenme şemasının barındırdığı hiyerarşik yapılanmanın bütün öğeleriyle çocuklara bakışı da önemlilik arz etmektedir. Bürokrasinin içinde yer almanın kısmen de olsa çocukların sosyalizasyon sürecine etki edebileceği düşünülmektedir.Dolayısıyla bu kurumsal sosyalizasyon araştırmasında aile kurumunun yerini alan devletin koruması altındaki kız çocuklarının sosyalizasyon süreçleri ve bu sürece etki eden faktörler üzerinde durulmaktadır. Kurumsal bakımın eli altında yetişen kızların her ne kadar sosyal bütünlük içerisinde varlıkları hissedilmese de onların toplumsal ilişkilerdeki etkileri göz ardı edilmemelidir.

Bu niteliksel araştırmada çocuk evlerinde kalmakta olan 20 kız çocuğu ile derinlemesine görüşme yapılmış ve onların sosyalizasyon süreçlerine etki edebileceği düşünülen faktörler irdelenmiştir. Çocukların, personel ile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, okuldaki konumları ve öğretmenleri ile ilişkileri sosyalizasyon kuramları çerçevesinde ele alınıp yorumlanmış, çocuğun sosyalizasyonunda bu faktörlerin ne derece etkili olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca toplumsal cinsiyet kimliğinin ilk tohumlarının aile ve okul gibi kurumlarda atıldığı gerçeği nedeniyle aile ortamından uzak bu kurumlarda oluşan toplumsal cinsiyet algısının kız çocuklarına ne şekilde yansıdığı araştırmamızın bir diğer alt başlığını oluşturmaktadır. Hazırlanan görüşme formu doğrultusunda çocuklar ile derinlemesine görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiş, bu görüşmeler metin şeklinde kağıda aktarılarak veri analizi yapılmış, elde edilen bulgular yorumlanarak değerlendirilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

1.1. Tezin Konusu

Çocuk Evlerindeki koruma ve bakım altında bulunan kız çocuklarının sosyalizasyon süreci, bu sürece etki eden başlıca faktörler, bu tez çalışmasının konusunu oluşturmaktadır.

1.2. Tezin Amacı

Sosyalizasyon ve toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesine dair pek çok teorisyen aileyi sosyalize olma aracı olarak göstermektedir. Örneğin, Amerikalı sosyolog Talcott Parsons'a göre ailenin başlıca işlevi birincil toplumsallaşma ve kişiliğin dengelenmesidir (aktaran Giddens, 2005). Aile birçok konunun öğrenildiği ve içselleştirildiği ilk kurumdur. Dolayısıyla etkisi, okul, iş, arkadaş çevresi gibi diğer araçlara oranla oldukça fazladır. Layder'a (2010) göre;

“Ev halkı, kişiliği, anne-babanın çocuğun üzerinde kontrol kurması için ortam sağlayarak etkiler. O ayrıca çocukları genelde toplumdaki mevcut toplumsal cinsiyete ve statü hiyerarşisine hazırlar. Bu açıdan kız çocukları, ev işi ve çocuk yetiştirme gibi rollerle evcilleştirilirken, erkek çocuklar psikolojik ve ideolojik olarak, ücretli emek ve babalık gibi rollere hazırlanır”(s. 60).

Bunun gibi ailenin birçok konuda birincil olarak etkisi varken anne baba ve çocuk ilişkisinden oluşan aile ortamının olmadığı ve büyük oranla kurumsal ve hiyerarşik ilişkilerin olduğu çocuk evleri ve bu gibi kurumlarda büyüyen kız çocuklarının sosyalizasyon sürecinin açıklanması bu tezin temel konusunu oluşturmaktadır. Bu tez çalışmasında çocuk evleri ortamındaki kurumsal sosyalizasyona ve toplumsal cinsiyet bağlamında kurumsal sosyalizasyona bakılmıştır. Çocuğun sosyalizasyonu oldukça geniş bir çerçeveye sahip olduğundan bu tez çalışmasında çerçeve daraltılarak yalnızca çocuk evlerinde kalmakta olan kız çocuklarının sosyalizasyon sürecine bakılmıştır.

Kadın kimliğinin oluşumu ve sosyalizasyon sürecinin araştırılmasında ulaşılan en genel yargı şu şekildedir: Bir kadının anne olduğu zamana kadar geçen sürede öğrendiği

kimliği kendi kızına da aktarması beklenir ve aktarılan birçok şey kızı tarafından içselleştirilir. Kadın kendisinden beklenen rolü annesinden öğrenmiş olur. Böylelikle kadın kimliği şeyleştirilir ve toplumsal hayatın sorgulanmayan ve değişmeyen bir parçası olarak nesillere aktarılır (Bekar, 2010). Tez çalışmasının öznesi olan çocuk evlerindeki çocukların sosyalizasyon süreçleri içerisinde kadın kimliklerinin oluşumu, bu oluşumu şekillendiren etkenler, sosyal çevredeki toplumsal cinsiyet öğretilerinin içselleştirilerek davranışlara yansımalarının anlaşılması tez çalışmasının bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Sosyalleşme döneminde anne babanın rolü önem taşır. Çünkü çocuklar kendilerine ilk olarak ebeveynlerini rol modeli alırlar. Özellikle ataerkil toplumlarda yaygın olarak kız çocukları anneyi, erkek çocuklarsa babayı örnek alarak büyür. Bu durum kadın veya erkek kimliğinin şekillenmesinin ilk aşamasıdır. Buraya kadar da bahsedildiği gibi bireyin sosyalizasyon sürecinde en etkili öge ebeveynlerdir. Bu tez çalışmasının amacı tam olarak bu noktadan doğmaktadır. Ebeveynlerin ve geleneksel aile ortamının sosyalizasyon sürecine bu kadar etkisi varken bütün bu etkenlerden yoksun kalmış, kurumsal ortamlarda kimlik kazanan kız çocuklarının sosyalizasyon sürecinin ne şekilde geliştiğini araştırmak ve bu sürecin farklılığının belirleyicilerini anlamak başlıca amaçlar içerisinde yer almaktadır.

Bu tez çalışması yalnızca Tekirdağ ilinde bulunan çocuk evlerindeki kız çocuklarının sosyalizasyonunu anlamayı amaçlamış olup, elde edilen bulgular Türkiye çapında genellenemeyeceği gibi, bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutmada yardımcı kaynak olarak kabul edilebilir.

1.3. Tezin Önemi

Bu çalışma Türkiye'nin de başlıca sorunlarından ve toplumun çoğu zaman dezavantajlı grubunun baş özneleri olan "kadın" ve "çocuk" sorununun bir parçasını oluşturmaktadır. Birçok ülkede süregelen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kurumsal

bakım yeri olan çocuk evlerinde araştırılması kadın araştırmalarına katkı sağlaması açısından önemli olduğu dūřınılmektedir.

ocuk Hizmetleri Genel Mūdūrlięu'nun 2013 yılı aralık ayı istatistik verilerine gōre kurum bakımında koruma altında olan toplam 11.605 ocuk bulunmaktadır. Çocuklar reşit olarak devlet koruması altından ayrıldıklarında bu rakamın, hālihazırdaki toplumsal dūzeni etkileyeceği yadsınamaz bir gerçek olarak karşımızdadır. Dolayısıyla kurum bakımında geçirilen sosyalizasyonun başarılı veya başarısız olması, bu sonuca ulaşmada etkin rol oynayan unsurların incelenmesi, yapıcı politikaların geliştirilmesi de önemlidir.

Toplumsal hayat kadın ve erkekle birlikte biçimlenir. Her iki cins de kendine ait özellikleri ile toplumsal hayatta belli bir konum işgal etmekte ve toplumsal işleyişe katkı sağlamaktadır. aha'nın (2000) toplumsal cinsiyet bağlamında kadının konumu hakkındaki dūřünceleri şoyledir;

“Ancak cinsiyete gōre dūzenlenmiř iř bōlümünün olduğu toplumsal yapılar, kadına ve erkeğe biçilen kōltürel roller ve kalıplar gereği zaman zaman kadının toplumsal hayata etkin katılımını engellemiş, birtakım eşitsizliklerin de ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Demokratik gelişmeler, hızlı toplumsal değişmeler, sanayileşmeye bağlı olarak çeşitlenen meslekler kadını ev hayatından iř hayatına çekmiş ve ekonominin vazgeçilmez parçası konumuna getirmiştir”(s.146).

Kadın sanayileşme ile birlikte ekonominin vazgeçilmez bir parçası olmuşsa da toplumun ve ailenin önemli bir parçası olma özelliğini kaybetmemiştir. Toplumsal hayatın şekillenmesinde kadın etkin rol oynar. Aile içerisinde anne rolü ile kadın, çocuğun ilk ve en önemli sosyalizasyon unsurlarından biri olmaktadır. Toplum içinde sosyalleşen ve sosyalleştiren yönü ile kadın, ailede anne veya ocuk olarak, okulda öğretmen, kurumda yönetici, siyasal dūzende karar mercii olarak karşımıza çıkar. Dolayısı ile toplumun her alanında kadın etkindir, belirleyicidir ve etkilenendir.

Her toplum kendi kōltürel kodları, değerleri, ahlaki ve etik yapısı doğrultusunda toplumsal cinsiyet algısını kendisi üretir. O toplum içine doğan birey de bu algı üzerine

yetişerek sosyalleşir. Kızlar toplumun en küçük kurumu olan aile yapısı içinde nasıl bir kadın olmaları gerektiğini öğrenirler ve kendi cinsiyet rollerini oluştururlar. Ataerkil toplum yapısında olduğu gibi kız çocukları annelerinden toplumun nasıl bir kadın istediğini öğrenir bu rolü içselleştirerek sosyalleşir toplumun kabul edilebilir bir üyesi haline gelir. Arnett (1995) ve Maccoby'e (1992) göre aile çocuğun sosyalizasyonu sürecinde yer alan çeşitli kaynaklardan (okul, akran grubu, medya, yasal sistem, kültürel inanç sistemi vb.) sadece biri olmasına karşın, sosyalleşme açısından en önemli araçlarından birisidir (aktaran Kayan, 2012). Çocukların birincil ve en önemli sosyalizasyon kurumu aile olduğundan, bireyin bu kurumdan yoksun olması, sosyalizasyonun başarılı veya başarısız olmasında etkili olur. Anne, baba, kardeş ilişkisinden yoksun olan ve bireyin en önemli sosyalizasyon sürecini geçirdiği yerler genellikle koruma ve bakım altında bulunan çocukların devlet tarafından himaye edildiği yatılı sosyal hizmet alanlarıdır. Çocuklar da bu kurumda, toplum içerisinde yaygın olan anne, baba, kardeş rolünden uzakta farklı rol modellerin etkisi ile şekillenerek sosyalleşmektedirler.

Toplum, birey ve aile üçgeninde önemli bir konuma sahip kadın olgusunun temellerinin atıldığı farklı kurum olan yetiştirme yurtları, sevgi evleri, çocuk evleri gibi kurumsal alanda yetişen kızların toplumda görülmeyen varlıklarına vurgu yapmak ve onların kimlik gelişimindeki farklılıkları ve olumsuzlukları anlayarak ön plana çıkarmak, sosyal hizmet çalışmalarına ve kadın çalışmalarına ışık tutacaktır. Gerek sayıları bakımından gerekse cinsiyet rolü ile toplumsal yapıdaki varlıkları bakımından büyük önem arz eden, koruma ve bakım altındaki çocukların topluma kazandırılması, toplumsal hayata adaptasyonlarının sağlanması için sosyalizasyon sürecinin analiz edilmesi gerekmektedir.

1.4. Araştırmanın Kavramları

Kurum bakımında yetişen çocuklar hakkındaki bu araştırmanın başlıca konusu sosyalizasyondur. Sosyalizasyon çocukların ya da toplumun başka yeni üyelerinin, toplumlarının yaşam biçimlerini öğrenme sürecidir.

Giddens'a(2008) göre *sosyalizasyon*“Yardıma ihtiyacı olan bebeğin, yavaş yavaş içerisine doğduğu kültür için geçerli olan becerileri edinerek kendi bilincinde olan bilgili bir kişi haline gelmesi sürecidir” (s.26). Bu sosyalizasyon süreci, içine doğulan kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Toplumun yaşama biçimi, bilgi birikimi ve deneyimleri, becerileri, alışkanlıkları, ilgileri, değer yargıları, inanç sistemi, yaptırımları, davranış kalıpları, beklentileri, idealleri gibi unsurlar, bütünleşme ya da sosyalizasyonda önemli faktörler olarak ele alınabilir. Devlet koruması altında büyüyen çocuğun sosyalizasyon süreci kurumsal ortamda gelişeceği için bu süreci ailesinin yanında geçiren çocuklara göre farklı yaşamış olmaları olasıdır. Kurum bakımının hiyerarşik yapısı, oradaki yaşamın belli kanun ve yönetmeliğe bağlı olarak sürmesi çocuğun kimlik inşasında önemli bir etken olarak düşünülmektedir.

Kurum bakımının diğer ortamlardan en büyük farkı aile ortamının bulunmayışıdır. Sloutsky kurumda büyüyen çocuklarla ailelerinin yanında yetişen çocukları karşılaştırırken, gelişimsel süreçlerin tamamen farklı ortamlarda gerçekleştiğine dikkat çeker. Sloutsky sosyal hayatta ve aile ortamındaki ilişkilerde çok önemli bir yeri olan anlaşma, koopere etme, empati kurma gibi birçok sürecin kurumda yaşayan çocukların hayatlarında yeterince var olmayabileceğini söyler. Sloutsky'nin kurumlarda yaşayan çocuklar için ortaya koyduğu bir başka sosyal mahrumiyet de çoklu rollerin gözlenmesini içerir. Aile ortamında çocuklar aile bireylerinin çoklu rollerine tanıklık ederler; annenin aynı zamanda bir eş, kardeşin çocuk olmasını görmeleri gibi, bu da çocukların sosyal algılarının gelişmesini destekler. Fakat bu durum kurum çalışanları ve çocuklar arasındaki ilişkilerde ne yazık ki geçerli değildir. Aksine, kurumlarda, çalışanların sabit rolleri ve davranışlarından söz edilebilir(aktaran Özdemir, Sefer ve Türkdoğan, 200

1.4.1 Aile

Aile, yetişkin eşlerden ve çocuklardan oluşan, birbirine duygusal açıdan bağlanmış, ekonomik, sosyal duygusal sorumlulukları paylaşan en küçük toplumsal sistemdir. Ailenin biyolojik, ekonomik, psikolojik işlevleri; üyelerinin her türlü maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama, neslin devamını sağlama, duygusal dengeyi geliştirme ve eğitim yoluyla üyelerini yetiştirme şeklinde sıralanabilir. Aile, çocuk açısından ilk ve en uzun süreli sosyal ilişki kurma kaynağını oluşturmaktadır. Aile normal şartlarda çocuğun doğuştan üyesi olduğu en küçük toplumsal kurumdur. Çocuğun çevresine ilişkin ilk deneyimleri çoğunlukla ailesinin aracılığıyla oluşmakta ve çocuk büyüdükçe daha geniş çapta sosyal etkileşimler ailenin yerini almaktadır. Aile çocuğun içinde yaşadığı toplumsal çevreye uyarlanması için gereken kültür kodlarının (normlar ve kuralların) öğrenildiği yerdir. Dolayısıyla çocuğun sosyalizasyon sürecinde uğradığı ilk yer ailedir. Çocuk ilk toplumsal davranışlarını, aile üyeleri ile etkileşim kurarak ve onları taklit ederek öğrenir. Tezcan (1995) "Ailenin temel bir kurum olmasının nedenlerinden birini de "sosyalleşme" üzerinde en etkili kurum olmasıdır" (s.44) ifadesi ile sosyalizasyon ve aile kurumu ilişkisinin önemini vurgulamıştır. Arnett ve Maccoby'de ailenin çocuğun sosyalizasyonu sürecinde yer alan çeşitli kaynaklardan (okul, akran grubu, medya, yasal sistem, kültürel inanç sistemi, vb.) sadece biri olmasına karşın, sosyalleşme açısından en önemli araç olduğunu ifade etmektedir (aktaran Kayan, 2012).

Çocuğun sosyalizasyon sürecine olan katkısı ailenin çağdaş toplumdaki temel işlevini oluşturduğundan aile, sosyalizasyon sürecinin temel kurumudur denilebilir. Başka bir ifadeyle çocukların bakımı ve toplumsal çevreye hazırlanmalarında ailenin önemi ortaya çıkar ve bu aileye, çocuk için yeri doldurulamayan bir eğitim kurumu olma niteliği kazandırır.

Çabuk ve Kaya'ya (2012) göre;

“Aile, üyelerine birtakım davranış biçimleri kazandırır. Kazandırdığı davranış örüntülerinin, toplumsal normlar ve değerlerle çatışmamasına özen gösterir. Bu anlamda ahlak kurallarına dayalı bir kümedir. Ayrıca, toplumda görülen birtakım istenmedik davranışları da denetler. Böylece üyelerin toplumdaki kötü davranışların etkisinde kalmasını önlemeye çalışır. O halde aile, bireylerin kural ve ölçülere duyarlı olarak yetiştirildiği, toplumsal cinsiyetçi davranışlarını düzenleyen, aynı zamanda da kuvvetli bir toplumsal denetimin var olduğu toplumsal kurumdur” (s.108).

Çocuk, toplum denilen karmaşık dünyaya ailede başlayan bir sosyalizasyon ile adım atmaktadır. Ailede başlayan bu sosyalizasyonun niteliği çocukların toplumsal yaşamda başarılı, başarısız, mutlu ya da mutsuz olmalarını belirlemektedir. Dolayısıyla çocukların ve gençlerin günümüzde karşılaştığı sorunların kaynaklarından biri de yanlış ve yetersiz sosyalleşme ve bunun yol açtığı bunalımlar olarak görülmektedir (Tolan, 1996).

Çocukyetistirmede önemli bir sorumluluğuolan aileyapısının çocuküzerindeki etkileri hakkında Bilhan'ın (1986) ifadeleri şu şekildedir;

“Aile yapısı ve aile içi ilişkiler çocuk ve gençlerin kişilik oluşumunda etkilidir. Aile yapısı ve aile içi ilişkiler çocuk ve gençlerin psiko fizyoloji ve cinsel gelişmelerini belirler, mevcut sorunları pekiştirdiği gibi çocuk ve gençlerin ekonomik durumunu da belirler. Çocuk ve gençlerin boş zamanlarını değerlendirmelerinde aile yapısı, aile içi ilişkiler ve ailenin beklentileri etkili olmaktadır”(s.82).

İşlevselci bakış açısı ile TalcotParsons ise sosyalizasyon ve kişiliğin dengelenmesini ailenin başlıca iki işlevi olarak belirtmiştir (aktaranGiddens, 2005).

1.4.2. Sosyalizasyon

İngilizce “*Socialization*” sözcüğü Türkçekarşılıklarına baktığımızda karşımıza toplumsallaşma, sosyalleşme ve sosyalizasyon kelimeleri ile çıkmaktadır. Sosyalizasyon konusu ile ilgilenen birçok araştırmacı, bilim insanı ve yazarın bu üç kelimeyi aynı anlamı karşılayacak şekillerde kullandığı görülmektedir. Sosyalizasyon uzun vadeli bir öğrenme sürecidir ve içerisinde beklentileri normları ve değerleri barındırır. Bireyin içinde yer aldığı toplumun bir parçası, üyesi olabilmesi için geçirdiği süreç “*sosyalizasyon*” olarak adlandırılmaktadır. Akay’a (2006) göre “Sosyalizasyon kişinin içinde yer aldığı toplumun kurallarının, daha genelde, yer aldığı kültürel ortamın kendinden beklediği şekilde davranmayı öğrenmesi sürecidir”(s.27).Caplow ise sosyalizasyonu “Bireyin, toplumsal hayatın bir parçası olmasının doğal sonucu olarak katılacağı grup faaliyetlerinde kendinden beklenen uygun rol ve ilgili normlardan haberdar olması” şeklinde tanımlar (aktaran Giddens, 2008).

Sosyalizasyon her bir toplumun kendine özgü değer yargıları ve normlarının gözetiminde bireyin objelere yönelik nasıl tutum geliştirmesi gerektiğinin öğretildiği ve bunun sonucunda da kişinin içerisinde bulunduğu toplumun alışkanlıklarına ve beklentilerine uygun davranışlar göstermesi süreci olarak tanımlanabilir (Coştu, 2009).Kenyon ve Pherson ise “Sosyalizasyon toplumdaki mevcut yada beklenen rolleri yerine getirmek için gerekli olan bilgi, beceri, değer, eğilim ve benlik algılarının özümsemesi ve gelişimi sürecidir”(aktaran Atalay, Akbulut ve Yücel, 2013) ifadesiyle sosyalizasyonun bir öğrenme süreci olmasına göndermede bulunmuştur.

Bu süreç, içerisinde toplumsallaştıran yönü ile beklentileri barındırdığı gibi toplumsallaşan yönünde de aidiyeti barındırır. Toplumun, sosyalizasyon süreci içerisindeki bireyden beklentilerinin başarılı bir şekilde karşılanması durumunda, yani bireyin içine doğduğu toplumun normlarını, kültürel kodlarını, değerlerini özümseyerek başarılı bir sosyalizasyon süreci geçirmesi sonucunda birey, yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelecektir ve kendisini o topluma ait hissedecektir. Kağıtçıbaşı(2006) sosyalizasyonu, “İnsan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesi, yani ailesinin

akraba ve komşuluk çevresinin kent ve köyünün ve nihayet ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesi süreci” (s.78) olarak tanımlanmıştır.Sosyalizasyon bireyin başka bireyler ile karşılıklı etkileşimi sonucunda belli bir toplumun yapma, duyma ve düşünme biçimlerini, öğrenme ve benimseme süreci olduğundan, bireyin kendi değer, tutum ve davranışlarını kurumsallaşmış normlara uygun olarak tanımlaması, o bireyi toplumun ve çeşitli grupların üyesi haline geldiğini gösterir (Çelik, 1996).Kısacası sosyal sistemin bir üyesi haline gelme durumu, bireyin başarılı sosyalizasyonun bir sonucudur denebilir.

Sosyalizasyon bir etkileşim sürecidir ve bu süreçte birey yaşadığı toplumun üyesi haline gelirken kimlik kazanır (Özkalp, 2008).Sosyalizasyon genel olarak bireyin içinde yer aldığı grubun normlarını değerlerini tutumlarını ve karakteristik dilini edinmesi yönündeki etkileşim sürecine gönderme yapar. Bu kültürel öğelerin kazanılması sırasında bireysel kimlik oluşur ve şekillenir(Coştu, 2009).

Fraklin Henry Giddings 1897 yılında yayımladığı “The Theory of Socialization” (Sosyalizasyon Teorisi) isimli 47 sayfalık kitapçıkta sosyalizasyonu birbirleri ile ilişkide bulunan bireylerdeki sosyal mizacın ya da karakterin (zihnin sosyal bir durumu olarak) gelişimi olarak tanımlayarak sosyalizasyon sürecinin psişik ve bireysel boyutu üzerinde durmuştur (aktaran Coştu, 2009).

Simmel ise 1895 tarihli “The Problem Of Sociology” (Sosyoloji Problemi) isimli makalesinde sosyalizasyon konusuna değinmekte ve sosyalizasyonu “grupların ve bireylerin grup birliğinin sürekliliğini sağladıkları ilişkilerin oluşum süreci” olarak tanımlamaktadır (aktaran, Coştu, 2009).

En genel ifadesi ile Köknel’e(1982) göre “insanı insan yapan, toplumsal varlığı olduğuna göre sosyalizasyon insan olma sürecidir. Zira sosyalizasyon insan unsurunun ayrılmaz bir parçasıdır ve toplumun kurallarını ve normlarını edinme sürecidir” (s.21).

1.4.2.1. Sosyalizasyon Sürecinin Amacı

Sosyalizasyonun amacı bir anlamda sosyal yetenektir. Sosyalizasyon sürecinde kazanılmış bir dizi özellikleri içine alır. Ayrıca sosyalizasyon, başkalarına ve topluma uyum sağlama, karşılıklı etkileşimde ve iletişimde bulunma yeteneği, kendi davranışlarına dikkat etme, oynadığı rolleri birbirinden ayırma, eleştiri yeteneği gibi özelliklerin gelişmesine olanak sağlar. Böylece bir bireyin, kendine özgü kişilik özelliklerinden yola çıkılarak bunların geliştirilmesi ve korunmasıyla sosyal bir kişiliğe ulaşılır. Giddens'a(2008) göre "sosyalizasyon bireylerin kendilerini ve potansiyellerini geliştirmesine öğrenmelerine ve uygulamalar gerçekleştirmelerine olanak sağlar" (s.28).

Bir çocuğun doğması ile onun ebeveynlerinin yaşantılarında değişir. Bu şekilde bebeği yetiştirenlerde yeni öğrenme deneyimleri yaşarlar. Bireyin yaşı ilerledikçe deneyimleri artar, yaşlı insanlar büyükanne büyükbaba olduklarında da anne baba olmayı sürdürürler. Dolayısıyla sosyalizasyon, farklı kuşakları birbirine bağlar. Böylelikle sosyalizasyon kültürünün zaman içinde yeni yeni kuşaklara aktarılmasını sağlar (Giddens, 2005). Sosyalizasyon aynı zamanda toplumsal geleneğin kuşaklara aktararak toplumsal sürekliliğin sağlanmasına yardımcı olur. Coştu'ya (2009) göre "Toplumdaki sembollerin ve tutumların üyeleri tarafından edinilmesi ya da paylaşılması, toplumsal kültürel birlikteliği ve devamlılığını" ifade eder (s.121). Sosyalizasyon süreci sayesinde toplumun kültürü yeni nesillere aktarılırken bu süreç toplum kültürünün en mühim kısımlarından biri olma özelliğini kazanır.

Dollard'a göre ise sosyalizasyon yeni bir kişinin gruba eklenmesini ve toplumun kendi yaş ve cinsindeki kişiden beklediği şeyleri yerine getiren bir şahıs olmasını sağlayan bir süreçtir (aktaran Koştaş, 1998). Homojen toplumlarda bireylerin ve grupların benzer değer ve inançlara sahip olmaları nedeniyle sosyalizasyon, bireylere benzer bir yaşam, meslek, duygu ve düşünce birliği sağlar. Sosyalizasyon sürecindeki toplumsal etkileşimler bireye kendi kültürünün kalıp yargılarını oluşturan değerleri, normları ve inançları öğrenmede yardımcı olur (Kongar, 200).

Coştu'nun (2009) sosyalizasyon sürecinin önemine ilişkin ifadeleri şu şekildedir;

“Sosyalizasyon toplumsal hayatın iki önemli yönüne işaret eder bunlardan birisi insanın gelişimi iken diğeri kültürel devamlılıktır. Bireyin toplumsalla olan etkileşimi sırasında bir taraftan birey ait olduğu grubun normlarını değerini tutumlarını ve karakteristik dilini öğrenirken diğ taraftan bireysel kişiliği ve şahsiyeti oluşur ve şekillenir” (s.120).

Sosyal dünyayı yorumlamayı, dil aracılığı ile iletişim kurmayı ve kendi toplumumuzun genel kabullerini, sağduyusal bilgilerini sosyalizasyon aracılığı ile öğreniriz. Çünkü sosyal dünya diğeleri ile birlikte yaşanan deneyimlerle öğrenilen bir dünyadır.Sosyalizasyon toplumun içinde farklı kuşakların birbiri ile olan iletişimini ve etkileşimini sağlamaktadır. Bu farklı kuşaklar sosyalizasyon süreci içerisinde birbirlerinin yaşantısını etkiler biçimdedir bu durumda sosyalizasyon, insanların yaşam süreçleri boyunca (doğumdan ölüme kadar) içinde buldukları ve hem bireysel hem de toplumsal bir varlık olarak geliştikleri süreçtir. Sosyalizasyon genel anlamda bir adaptasyon ve tamamlanma sürecidir (Dilmen, 2001).

Sosyalizasyon kavramı tutumların, davranışların, değerlerin, ahlakın, normların öğrenilmesini ifade eder. Kısacası hayattaki tüm öğrenmeleri kapsar. Sosyalizasyon, aynı toplumda bulunan bireyler arasında sosyal kontrol oluşturur. Birey olarak topluma adapte olabilmemiz ve uyum içinde yaşamımızı sürdürebilmemiz için gerekenleri öğrenmemizi, doğru ve yanlış ayrımını yapabilmemizi sağlar. Bireyin sosyal çevresinde edindiği kimliğe uygun rollerini özümsemesini sağladığı gibi anne – baba gibi temel rollere de hazırlar. Toplumsal yaşamın sürekliliği, düzenin sağlanması, bireyin değer ve sorumluluklarını bilmesi de sosyalizasyon sürecine bağlıdır.

1.4.3. Kadın Kimliği

1.4.3.1. Sosyalizasyon Sürecinin Oluşan Kadın Kimliğine Etkisi

Sosyalizasyon sürecinin kimlik oluşumuna etkisi de önemlidir. Çocuk, sosyalizasyon süreci içerisinde içselleştireceği rolleri ve tutumları öğrenir. Daha sonra onlarla kendisini özdeşleştirir. Normal şartlarda bir çocuk sosyalizasyon sürecinin ilk aşamasını ebeveynlerinin yanında geçirir. Burada annesinin ve babasının rollerini öğrenir. Kız çocukları anne ile erkek çocuklarsa baba ile kendisini özdeşleştirir. Ebeveynlerde bu özdeşleştirme sürecini kendi anne babasının yanında yaşamıştır. Terzioğlu ve Taşkın'a göre insanlar dişi veya erkek cinsiyeti ile doğarlarken ancak yetiştirilirken toplumun cinsiyetlerine özgü beklediği roller çerçevesinde kız veya erkek çocuk olmayı öğrenerek büyürler (aktaran Bekâr, 2010). Kadının öğreneceği kimliğin temelleri burada atılmaya başlanır. Çünkü kadın anneyi rol model alması gerektiği konusunda yönlendirilmiştir. Öyle ki bu durum herkes için normalleşmiştir. Henüz bebekken kız çocuğuna oynaması için bebek seçilmesi toplumun kız çocuğunun annesi gibi davranmasını beklediğinin bir göstergesidir.

Littlefield'a göre iyi sosyalleşen kız çocuğu, kültürel değerler ve sosyal kabul için en uygun kişidir, emin olunan, devamlı kontrol altında tutulan ve alımlı, terbiyeli pasif olup olmadığı değerlendirilebilen birisidir. Yaşamını diğer insanlara adayacağı beklentisi ile kadınlar başkalarını anlama ve onlara yanıt verme yönünde eğitilirler. İyi sosyalleşmiş erkek çocuğu iç değerlerini kullanarak özgüveni elde eder. Onun kendine güven sistemi diğerlerinin değerlendirmesinden bağımsızdır ve karşı fikirlerin aksine kendi prensiplerinin peşine düştüğünde veya kendine uygun olduğunu düşündüğü davranışları sürdürdüğünde saygı görmektedir (aktaran Bekâr, 2010). Littlefield'ın açıklamasını yaptığı kadın ve erkek rolleri Türk toplum yapısı ve cinsiyet rolleri içinde uyum göstermektedir.

1.4.4.1.Sosyalizasyon Açısından Toplumsal Cinsiyet

Bu araştırmanın temel iki konusunu anlayabilmek için iki kavramın bir arada kullanılması ve Giddens'in terimi ile "toplumsal cinsiyetin toplumsallaşması" yani aile medya gibi toplumsal araçların yardımıyla toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinin incelenmesi gerekir. Böyle bir yaklaşım biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasında bir ayrım yapar. Bebekler bunlardan birincisiyle doğar ikincisiyle geliştirirler. Çocuklar, gerek birincil gerekse ikincil olmak üzere çeşitli toplumsallaşma araçlarıyla kurdukları ilişki sonucunda, cinsiyetlerine uygun olduğu düşünülen toplumsal ölçüt ve beklentileri aşama aşama içselleştirirler. Toplumsal cinsiyet farkları biyolojik olarak belirlenmez, kültürel olarak oluşturulur (Giddens, 2008).

1.4.5. Kurumsal Bakım

Akyüz ve Ferguson'un tanımına göre kurum bakımı, çeşitli nedenlerle bir aile ortamında bulunamayan çocuk ve gençlerin kendileriyle kanbağı olmayan benzer durumdaki çocuklar ve gençlerle beraber gruplar halinde veya topluca, biyolojik ebeveynlerinin yerini alan yetişkinler tarafından korunup, bakılmalarını ve yetiştirilmelerini amaçlayan bir bakım yöntemidir (aktaran Demirbilek, 2000). Ülkemizde bu hizmet, sosyal devlet politikası kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne verilmektedir. Korunmaya muhtaç çocukların bakım ve korunmasına ilişkin işlemler 1983 tarihinde kabul edilen 2828 sayılı yasa ile yürütülmekte olup, 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunuyla hakkında bakım, barınma ve danışmanlık tedbir kararı alınan çocuklarla denetim tedbirine karar verilen çocuklar, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görev alanı içine girmişlerdir.

2828 sayılı Kanununa göre korunmaya muhtaç çocuk: Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; anne veya babası olmayan, anne veya babası veya her ikisi de belli olmayan, anne ve babası tarafından terkedilen, anne veya

babası tarafından ihmal edilerek fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu madde kullanma gibi her türlü tehlikelere karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur (2828 sk.,md. 3/b).

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda; korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlanmıştır (5395 sk.,md. 3/a).

Bu niteliksel çalışma Aile ve Sosyal Politikalar bünyesinde hizmet veren çocuk evlerinde yapılmıştır. Koruma ve bakım altında bulunan çocukların barınabileceği yatılı bir hizmet modeli olan bu kuruluşlar hakkında açıklamalarda bulunmadan önce karşılaştırma ve ayırımın yapılabilmesi için diğer yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının tanımları yapılmalıdır.

1.4.5.1. Yetiştirme Yurtları

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının tanımına göre yetiştirme yurtları, 13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu tip kuruluş fiziksel koşulları itibariyle maddi ve manevi ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığından kapatılarak, yerini farklı hizmet modelleri almıştır. 2014 Mart ayı istatistik verilerine göre ülkemizde hizmet veren yetiştirme yurdu sayısı 34'e düşmüştür (Mart ayı istatistiki bilgileri, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/mart.pdf>, 30.04.2014) .

1.4.5.2. Sevgi Evleri

Sevgi Evleri, kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların yetişmesini amaçlayan, küçük müstakil binalardan oluşturulan site içerisinde, 0-12 yaş grubu, her binada 10-12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, yatılı sosyal hizmet kuruluşudur (Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı'na bağlı olarak hizmet veren birimler, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10524/bakimhizmetleri-daire-bsk,30.04.2014>).

1.4.5.3. Çocuk Evleri

Korunmaya muhtaç çocuklar alanında halen hizmet verilen toplu yaşanan kuruluşlar yerine çocuk evi adı altında en çok 6-8 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği bu kuruluşlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca şu şekilde tanımlanmıştır:

“Çocuk Evleri çocukların temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan çocukların kendine güvenli, geleceğe güvenle bakabilen, kendisini buna azami düzeyde hazırlayan ve gelecek kaygısını en aza indirmiş, arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi kavramları doyusya yaşayarak öğrenebilecek, toplumla iç içe ve toplumun gerçeklerini bilerek ayakları üstüne basabilen bir gençlik olarak yetişmesi amacıyla kurulmuş yeni bir modeldir” (Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı'na bağlı olarak hizmet veren birimler,<http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10524/bakimhizmetleri-daire-bsk,30.04.2014>)

Bu anlamda hayata geçirilen çocuk evleriyle, her ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun olduğu düşünülen bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın bağış olarak alınan ve özellikle lojman olarak kullanılan apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18 yaş grubu 6 - 8 çocuğun bir ev ortamı yaratılarak korunma ve bakım altına alınan çocukların bakım ve barınma ihtiyaçlarının sağlanması hedeflenmiştir (Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı'na bağlı olarak hizmet

veren birimler,<http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10524/bakimhizmetleri-daire-bsk>,
30.04.2014).

İlk çocuk evi Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfı ile işbirliği protokolü ile 2000 yılında Ankara İlinde açılmıştır. 2005 yılından itibaren bu kuruluş tipi birçok ilde açılmıştır. 2013 Aralık ayı istatistiklerine göre ülkemizde hizmet veren 948 çocuk evinde 5524 çocuk bulunmaktadır (Mart ayı istatistiki bilgileri, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/mart.pdf>, 30.04.2014).

2. BÖLÜM

KURAMSAL TARTIŞMA

2.1. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Bireylerin gerek birincil gerekse ikincil olmak üzere çeşitli sosyalizasyon araçlarıyla kurdukları ilişki sonucunda cinsiyetlerine uygun olduğu düşünülen toplumsal ölçüt ve beklentileri aşama aşama içselleştirdiklerini belirten Giddens, toplumsal cinsiyet farklarının biyolojik olarak değil kültürel olarak oluşturulduğunu iddia eder. Toplumsal cinsiyeti erkeklerle kadınlara değişen rol ve kimlikler yükleyen toplumsal olarak yaratılan bir kavram olarak tanımlamaktadır. Bu görüşe göre toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri erkeklerle kadınların farklı roller benimsemek üzere toplumsallaşmasının sonucudur(Giddens, 2005).

R. W. Connell (1998) “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar” adlı kitabında toplum, kişi ve cinsel politika bağlamında toplumsal cinsiyeti geniş bir perspektifte ele almıştır. Connell’in toplumsal cinsiyet kavramı sosyal bilimciler tarafından en çok kullanılan kavramlardan birisidir. Ona göre sosyalizasyon teorisi, toplumsal cinsiyet oluşumunu, toplumsal normların kazanılması ve içselleştirilmesi olarak görür. Toplumsal modeller ya da kurallar, ayrıntıları ne olursa olsun az ya da çok içselleştirilirler bunun sonucunda normalde belirli bir cinsiyetin toplumsal beklentileriyle örtüşen bir toplumsal cinsiyet kimliği ortaya çıkar.

IvanIllich “Gender” isimli kitabı ile “*gender*” ve “*seks*” kavramlarının ayrımının açıklamasını sunar. Bu kavramların birbiri ile çok karıştırıldığını ifade eden İllich “*gender*”ı aile kurumunun içerisinde de değerlendirmeye alır (1996).

2.1.1. Sosyal Rol Kuramı

Eagly'e (1995) göre sosyal rol kuramı, sosyal ve siyasal davranış ile tutumlarda gözlenen kadın ve erkek farklılıklarının, erkeklerin ve kadınların farklı sosyal rol üstlenmelerinden, kaynaklanmaktadır (aktaran Güldü, Kart, 2008). Erkekler ve kadınlar cinsiyetlere özgü davranışlar ve cinsiyet rollerine doğuştan sahip değildirler. Sosyalleşme yaşantılarında oluşan farklılıklar farklı cinsiyet rollerinin oluşmasını sağlar. Toplum beklentileri doğrultusunda cinsiyet rollerinin dağılımını yaparak bireyi, bu rollere yatkınlık kazanması için teşvik eder. Bu görüşe göre kadının, çocukların ve bağımlı olan diğer bireylerin bakımı için gereken yeteneği kazanması gerekmektedir. Kadın ve Erkeğin iş bölümü genel örüntüsüne bakıldığında küçük yaşlardan itibaren kadınlara yemek pişirmek ve dikiş dikmek gibi evle ilgili beceriler erkeklere ise ekonomik anlamda kullanabilecekleri beceriler öğretilmektedir. Bu toplumsal rol dağılımı bireyler arası ilişkilerle (ana -baba, arkadaş v.b) desteklenerek süreklilik kazanmaktadır (Güldü, Kart, 2008). Eagly'e göre toplum kadını çocukların ve diğer bağımlı bireylerin bakımı için gerekli olan yetenekleri kazanması için teşvik etmekte, erkeklerin ise özgüven, girişkenlik gibi özellikleri kazanması için teşvik etmektedir. Toplumun ürettiği cinsiyete dayalı iş bölümü ayırımı tipik cinsiyet özelliklerini de yapılandırmaktadır. Kadınlar kendilerinden beklenen toplumsal ve evle ilgili rollerde başarılı bir performans göstermek için kendilerine özgü davranışlar geliştirmektedirler. Erkekler ise, yaşam için gerekli olan kaynakların elde edilmesi doğrultusundaki davranışları göstermek için başat davranışların hakim olduğu rollerle meşguldürler; böylece kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de kendilerine özgü davranışlar gelişir (aktaran Güldü, Kart, 2008).

Bireylerin gerek birincil gerekse ikincil olmak üzere çeşitli sosyalizasyon araçlarıyla kurdukları ilişki sonucunda cinsiyetlerine uygun olduğu düşünülen toplumsal ölçüt ve beklentileri aşama aşama içselleştirdiklerini belirten Giddens, toplumsal cinsiyet farklarının biyolojik olarak değil kültürel olarak oluşturulduğunu iddia eder. Toplumsal cinsiyeti erkeklerle kadınlara değişen rol ve kimlikler yükleyen toplumsal olarak yaratılan bir kavram olarak tanımlamaktadır. Bu görüşe göre toplumsal

cinsiyet eşitsizlikleri erkeklerle kadınların farklı roller benimsemek üzere toplumsallaşmasının sonucudur(Giddens, 2005).Cinsiyet rollerine ilişkin toplumsallaşma çocukluğun ilk dönemlerinde başlar ve yaşamın sonraki dönemlerinde inceden ineye işlenerek gelişir ve süreç içinde yeni nesillere aktarılır.Eagly'e göre cinsiyet rolleri en yoğun şekilde yetişkinlik döneminde ortaya konur (aktaran Güldü, Kart, 2008). Örneğin meslek seçiminde kadından evdeki rollerini aksatmadan başarılı olabileceği bir alanı tercih etmesi beklenir. Çocuk gelişimi, hemşirelik, öğretmenlik kadının cinsiyet rolünü daha kolay benimseyeceği, cinsiyet rolü ile tutarlı davranışlar sergileyebileceği meslekler arasındadır.

2.1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı ailelerin çocuklarını doğumdan itibaren cinsiyetleri temelinde farklı olarak algıladıklarını ve bu farklılıklara göre davrandıklarını ileri sürmektedir. Toplumsal cinsiyet bir süreç içinde cinslere aktarılmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinikişinin hayata geçirmesi şu çerçevede gerçekleşmektedir: rolün öğrenilmesi, toplumsallaşma,içselleştirme. Bu üçlü ilişkinin devamını ve yeniden üretilmesini sağlayan da anne, baba, aile,öğretmenler, arkadaş grupları ve medyadır (Connell, 1998). Çocuklar cinsiyetlerine göre belirlenmiş rol modellerini öğrenirler ve bu rol modelleriyle tutarlı davranışları için yetişkinlerce teşvik edilirler. Kurama göre, çevre bireyin kendi cinsiyetine uygun rolleri öğrenmesi açısından oldukça zengin bir kaynaktır. Cinsiyete ilişkin benzerlikleri algılamak, çocukların ve diğer kişilerin davranışlarını taklit etme olasılığını arttırır. Anselmi'ye göre bu sosyal öğrenme mekanizması oldukça güçlüdür çünkü toplumdaki mevcut algı ve hiyerarşiyi gözler önüne sermektedir: erkeklerin ve kadınların yaptıkları işler farklıdır, özellikleri farklı olarak tanımlanmıştır ve bu tanımlamaların ışığında erkekler ve kadınlar farklı ilgi alanlarından ve aktivitelerden hoşlanmaktadır (aktaran Güldü, Kart, 2008). Sosyal öğrenme perspektifine göre bazı toplumlarda uygun cinsiyet rol davranışları açıkça tanımlanmış ve oldukça katı kurallar konulmuştur. O nedenle, bir cinsiyetteki tüm modellerin davranışları arasında oldukça büyük tutarlılık olacaktır. Franzoi bu tutarlı modellerin varlığının ve uygun davranışların ödüllendirilmesinin geleneksel cinsiyet

rollerinin sonraki kuşaklara aktarılması olasılığını arttıracakını ifade etmektedir. Bazı toplumlarda ise cinsiyet rolleri ve beklentiler açıkça tanımlanmamıştır ve koşullara özgü değişiklikler gösterebilir; birbiri ile çelişik modellerle karşılaşılabilir. Dolayısıyla cinsiyet rolü açısından geleneksel olan ve olmayan kültürler arasında farklılıklar olacaktır (aktaran Güldü, Kart, 2008).

2.2. Sosyalizasyon Kuramları

2.2.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram sosyalizasyonun tarihsel gelişiminde yapılan bilimsel araştırmalarda ortaya atılan ilk ve oldukça uzun süreli etkisi olan kuramlardan birisidir. Freud, Kohlberg ve Piaget bu yaklaşımın kurucularındandır. Bu üç kuramcı sosyalizasyon konusunda aynı çatı altında birleşmektedir ve bu süreçte çocuğu temel almışlardır. Bireyin ahlaki gelişiminde ise genetik özelliklerden hareket etmişlerdir.

Karakuş'a (1991) göre "Psikanalitik 1885 – 1939 yılları arasında Sigmund Freud tarafından ortaya atılmış ve geliştirilmiştir. Nevrotik hastalarla ilişkilerinden edindiği izlenim ve bilgilerine dayanarak Freud bir tür tedavi yöntemi ve kişilik kuramı geliştirmeye çalışmıştır" (s.51). Bu kuram insanların duygusal bozuklukları üzerinde yapılan klinik yöntemlerle ortaya çıkmıştır. 1900'lü yıllarda Freud kişilik oluşumunda bireyin sosyalizasyonunu duygusal ve güdüsel bir süreç olarak ele almıştır. Alt ben (id) ben (ego) ve üst ben (süper ego) ilişkilerindeki dengeyi bireyin ahlak gelişimi ile orantılı bulmuştur.

Çocuğun kalıtımsal olarak barındırdığı bu üçlü benlik ilişkileri daha sonra aile içerisindeki diğer kişilerin etkisi ile şekillenmektedir. Freud sosyalizasyonda psikanalitik kuramın temelini kalıtıma dayandığı öne sürerek, sonrasında bireyin sosyalleşmesine çevresel etmenlerin etkisi olduğunu vurgulamıştır. Böylece psikanalitik görüşe yeni bir boyut kazandırmıştır.

Freud dışında sosyalizasyon ile ilgilenen diğer kuramcılar ise Piaget ve Kohlberg'tir. Bu iki kuramcı ahlak gelişimini kural, yasa ve daha yüksek ilkelerin öğrenilmesini içeren bilişsel bir yaklaşımla incelemişlerdir. Piaget'e göre çocuk, düşünce ve sorunların çözümünde niteliksel farklılık gösterir. Ve her çocuk bir devre deneyim dizinden geçerek bilişsel gelişmesini sağlar. Bu devreler kültürel ve toplumsallığına karşın evrensellik gösterir (Aziz, 1982). Burada Piaget ve Freud arasında çocuğun dışarıdan yalnızca alması ve alırken içselleştirmesi konusunda farklılık ortaya çıkar.

Psikanalitik kuramın çocuğun sosyalizasyonuna, çocukluk döneminde edinilen bazı tutumların kalıcı olduğu görüşünü ileri sürerek yaklaşır. Çocukluk döneminde edinilen bazı çelişkiler, yaşam boyu devam etmekte ve bu çocuğun davranışlarına yansımaktadır. Aile içi ilişkiler çocuğun psikopatolojileri ve sosyal duygusal gelişimleri üzerinde önemli bir role sahip olduğu gibi, aile içinde yer alan etkileşimlerinde çocuğun aile dışı ortamlarda kurduğu ilişkilerde belirleyici olduğudur. Bu yaklaşım çocukların genelde davranışlarını çocukluk dönemi deneyimlerine ve ailenin ürünü olduğu ve bireye bu birincil ilişkiler tarafından kazandırılan değer ve davranışların yaşam boyu kalıcılığını sürdürdüğü iddia edilmektedir. Psikanalitik yaklaşım söz konusu bu bakış açısı ile ana-baba dışındaki sosyalizasyon aktörlerine ilgi gösterilmesini de engellemektedir. Bireyin birçok davranışını sadece çocukluk dönemiyle sınırlandırılması, ileri yıllara ait deneyimlerin göz ardı edilmesi ve sosyalleşme sürecini basite indirgemesi anlamına gelmektedir(Kaya vd., 2012).

2.2.2. Kültürleşme Kuramı

Sosyalizasyonun, toplumların ve kültürlerin devamlılığını sağlaması, geleneğin kültürün, değerlerin bir sonraki nesle aktarılmasını sağlaması özelliğinden yola çıkarak antropolojik bir yaklaşımla kültürleşme kuramı ortaya çıkmıştır. Bu kuram özellikle 1930'larda antropologların toplumdaki kültürü bir sonraki kültüre aktarılması biçimindeki tanımlamaları ile güncellik kazanmıştır (Aziz, 1982). Bu kurama göre birey

içinde bulunduğu kültürü öğrenir ve davranışlarına kazandığı kültürü yansıtır. Sosyalizasyonu yalnızca kültür ile açıklayarak ele alan bu kuramın yanında da Freud'un öncelendiği genetik özellikleri de göz önünde bulunduran kuramcılar vardır. Her kültürün bir diğerinden farklı olmasını, bireyin kişilik gelişimi, cinsiyet rolleri, kalıtsal psikolojik rahatsızlıkları gibi sebeplerle açıklarlar. Kroeber ile Malinowski kültürün her toplumu aynı şekilde etkilemediğini bu nedenle birbirlerine benzer karakter göstermediklerini ileri sürerek, bireylerin kişilik özellikleri ile birçok toplumsal gelişmenin açıklanabileceğini savunmuşlardır.

2.2.3. Öğrenme Kuramı

Öğrenme kuramı, davranışlarımızın, hareketlerimizin nadir görülen güdüsel hareketlerimizden bağımsız olarak koşullandırıcı deneyimler sonucunda ortaya çıktığı fikri ile 1919 yılında Watson tarafından önerilmiştir. Daha sonraları ise Whitting bu görüşü benimseyerek ilkel toplumlarda çocuk büyütme konulu araştırmalarda denemiştir (Aziz, 1982).

Öğrenme kuramında da savunulduğu gibi birey sosyal hayata katılımını sağlayacağı birçok özelliği bilerek doğmaz. Öğrenme sürecinin temeli yaşantılara dayanır. Öğrenmeden söz etmek için davranış gerçekleşmesi gerekmektedir. Birey doğduktan sonra çevreye, duruma ve kültüre bağlı olarak davranışları şekillenir. Bu şekillenme ise koşullanarak öğrenme yolu ile mümkündür. Nerede nasıl konuşacağını, nasıl davranacağını, ne tepki vereceğini bulunduğu ortamlarda öğrenerek sosyalleşir. Birey toplumdaki kültürü öğrenme yolu ile edinir ve bunu davranışlarına yansıtır. Kendisinden sonraki toplumları da bu yolla etkiler.

Öğrenme kuramı, İşlevselci bakış ve psikanalitik kuramından farklı olarak çevreyi ve koşulları da göz önüne alır. Bireyin gösterdiği davranışlarda çevrenin ve kültürün etkisi bulunmaktadır. Nasıl bir çevrede yetiştiğimiz ve yaşam şartlarımız nasıl bir insan olacağımız konusunda belirleyici etkiye sahiptir.

Sonuç olarak hayattaki tüm öğrenmelerimiz bizi toplumsal hayatın önemli bir parçası olan sosyalizasyon kavramına götürmektedir. Sosyalizasyon sosyal davranışların öğrenilmesini ve sosyal ilişkilerin içinde bulunduğu bütün öğrenme sürecini kapsar (Oğuz, 2012).

2.2.4. Sembolik Etkileşimcilik Kuramı

Sembolik etkileşimci yaklaşımın en belirgin özelliği bireyi aktif bir özne olarak kabul etmesidir. Bu kurama göre birey pasif ve etkilenen değil aktif ve etkileyendir. Mead'in sunduğu ben (I) ve kendim/beni-bana (Me) kavramları özneye yüklenen aktif olma özelliği ile ilgilidir. Ben, düşünen ve fiili gerçekleştiren özne, kendim ise gündelik yaşamda girilen sosyal ilişkilerde öznenin toplumsal nesne olarak varlığını göstermektedir. Sembolik etkileşimci yaklaşım benliğin oluşumunu ben (I) ve kendim (Me) kavramlarının etkileşimi ile açıklar. Bu iki kavramdan hiç birisi tek başına etkili ve belirleyici değildir. Sembolik etkileşimciliğin benlik olgusuna yönelik bu vurgusu kuramın en önemli ayırt edici özelliklerindedir. Gündelik yaşamda, bireylerin toplumsal aktör olarak etkileşimi, sembollere yüklenen anlamlar, benliğin bu süreçteki etkin rolü sembolik etkileşimcilik kuramındaki temel noktaları oluşturur. Sembolik etkileşimcilik benliği açıklarken çocuğun sosyalizasyon sürecine yoğunlaşır. Çocuğun ben olarak toplumsal sembollere kattığı anlamlara ve çeşitli rolleri benimseme süreçlerine açıklamalar getirerek birçok yaklaşıma önemli katkılar sağlamıştır (Swingewood, 1998).

Sembolik etkileşimcilik sosyalizasyon kuramlarına özne ağırlıklı açıklamalar getirerek katkıda bulunmuştur. Merkezine aktif özneyi rolleri ve davranış kalıplarını alan bir kuram olan sembolik etkileşimcilik bireyin sosyalleşmesinde diğer kurumları açıklamada yetersiz kalmaktadır. Öğrenme kuramının aksine çevresel etkenleri, koşulları, kültürü, çeşitli kurumları ve bu kurumların birey üzerindeki belirleyiciliğini ihmal etmektedir. Örneğin çocuğun sosyalizasyonunda özne kadar etkili olan aile ve aile

kurumu içerisinde yer alan anne baba rolleri bu yaklaşımda yeterince önemsenmemektedir.

2.2.5. İşlevselcilik Kuramı

İşlevselci yaklaşıma göre toplumsal sistemin sürekliliğini sağlamaya yarayan araç sosyalizasyondur. Normların, değerlerin ve rollerin toplumsal sistemin ayakta durmasını sağlayıcı özellikleri olduğu düşüncesi yaygındır. Bu unsurlar aynı zamanda birbirlerine bağlı olarak uyumu ve bütünleşmeyi sağlarlar. Dayanışma içindeki unsurların birinde meydana gelecek değişme durumunda diğer unsurlar da etkileneceğinden toplumsal sistemin işlevsel bütünlüğü ve dengesi bozulacaktır. Dolayısıyla bu kuramda bütünlük ve uyum bozan unsurlar kötü algılanmaktadır. İşlevselci bakış açısında toplumsal sistemin yararı için uyumlu ve bütünleştirici bireyler yetiştirmek önem taşır. Bu kuram sosyalizasyon sürecine işlevsel yaklaşır. Toplum, ortak değerler etrafında kurulmuş kendi içerisinde hareketli bir tür denge üzerine kurulu birlik ve bütünlük içerisinde işleyen bir sistem olarak görülmektedir. Çeşitli bileşenlerle hareketli bir denge üzerinde duran toplum içerisinde her bireyin bir işlevi vardır. Bireyler bu dengeyi sağlamak ve devam ettirmek için vardır. Birey toplumsal sistem içerisindeki yerini sosyalizasyon süreci ile edinir. Toplumsal sistemde en önemli görev çocuğa sosyalizasyon sürecinde uyumlu olmayı ve sisteme bağlı kalmayı öğretmek üzere aile ve okula düşmektedir. Bu nedenle işlevselci yaklaşım toplumsal sistemin en temel ve en önemli sistemi olarak aile ve akrabalık ilişkilerini gösterir. Aile yaşamı ve aile içerisinde sosyalizasyon sürecini geçiren çocuklar toplumun birlik ve bütünlüğünü korumak için önemli unsurlardır.

İşlevselci sosyolojinin en önemli kuramcılarından TalcottParsons'a (1991) göre sosyalizasyon sürecinde en önemli şey çocuğun model olarak benimsediği bireyin değerlerini içselleştirerek öğrenmesidir (aktaran Berberoğlu, 2009). Sosyalizasyon sürecinde öğrenme mekanizmaları önemli bir yer tutsa da diğer bireylerle etkileşim süreci çok daha önemli bir yere sahiptir. Hangi değerlerin kim tarafından çocuğa ne

şekilde aktarılacağı bu süreç içinde belirlenir. Çocuğun rol aldığı birey ile etkileşimi işlevselci yaklaşımda söz konusu toplumsal uyum ve bütünleşmeyi de etkiler. Çocuk yetişkin birey sağladığı ilişki sonucunda değerler aktarılır. Böylelikle toplumsal sistemde önceden belirlenmiş davranış kalıplarına uyum ve düzen bozmaya eğilimin ortadan kaldırılması sağlanır.

İşlevselci yaklaşımın en ayırt edici özelliği çocuğu sosyalizasyon süreci içerisinde pasif alıcı olarak varsaymasıdır (Berberoğlu, 2009). Bu bakış açısı ile işlevselcilik sembolik etkileşimciliğin aktif öznesinden, öğrenme kuramının ise etkileyen ve etkilenen bireyinden farklı bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun rol model aldığı birey veya bireylerden öğrendiklerini devam eden nesle aktarması yönüyle hem etkileyen hem de etkilenen olması, sosyalizasyon sürecinin devamı için gerekli en önemli unsurlardan birisidir. İşlevselci bakış açısı ile bakıldığında çocuğu bu süreçte pasif hale getirmek değerlerin, normların ve bunun gibi toplumsal bütünlüğü sağlayan olguların aktarımını açıklama konusunda yetersiz kalmaktadır. İşlevselci bakışın yetersiz kaldığı bir diğer konu ise toplumsal sistemde her bir unsurun denge, bütünlük, birlik sağlamakla yükümlü olması nedeni ile çatışma, iktidar ve eşitsizlik gibi toplumsal olayları göz ardı etmesi ve muhafazakâr bir yaklaşımla sosyalizasyon sürecini değerlendirmesidir.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yapıldığı Yer Hakkında Bilgi

Tekirdağ Çocuk Evleri, Aile ve Sosyal Politikalar Tekirdağ İl Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren, 11 ev ve her evde 5 ile 6 arasında değişen çocuk sayıları ile toplamda 62 çocuğa bakım sağlayan bir kuruluştur. Türkiye genelinde çocuk evi modeli ilk olarak 2000 yılında Ankara'da faaliyete başlamış olup, Tekirdağ'da ilk çocuk evi 2010 yılında açılmıştır. Görüşme yapılan evler Tekirdağ Merkez'de olup merkezin en kalabalık 3 mahallesinde bulunmaktadır. Araştırma yapılan toplam 4 çocuk evinde aynı kural ve düzenin yürütüldüğü kurum personeli tarafından öğrenilmiştir. Bir çocuk evinde 5 veya 6 çocuk ile birlikte 24 saatte bir değişen üç bakım elemanı vardır. Tekirdağ Çocuk Evlerinde Koruma ve bakım altında bulunan 13-17 yaş arasındaki 20 kız ile yapılan derinlemesine görüşme, kızların kalmakta oldukları, şehir merkezinde her birinin ayrı mahallelerde olduğu, etrafında komşuluk ilişkileri yaşanan, site içerisinde apartman dairelerinde gerçekleşmiştir. Bu dairelerin her biri benzer mobilyalarla döşenmiş, bir salonu, bir mutfak, balkonu, en az bir en fazla üç kızın kalabileceği yatak odaları olan bilindik dairelerdir. Evlerden 2 sinde 5 kız, 2 sinde ise 6 kız kalmaktadır. Kızların arkadaşları ile paylaştıkları odalarında kendilerine ait bir yatak, bir dolap ve bir şifonyer bulunmaktadır. Evde kızların kullanımına açık bir adet televizyon ve bir adet internet bağlantılı bilgisayar bulunmaktadır. Tv ve internet kullanımı kuruluş müdürlüğünce kısıtlanmıştır. Evde 24 saatte bir bakım elemanı değişmekte, eve hizmet veren toplam üç bakım elemanı bulunmaktadır. Ayrıca evlerin ve çocukların genel idaresinden sorumlu Çocuk Evi Sorumlusu öğretmenler bulunmaktadır. Çocuk Evi Sorumlusunun görevleri hakkında ayrıntılı bilgi ek-1'de yer almaktadır. Çocuk Evlerinde bakım elemanları yatılı olarak çalışmaktayken, çocuk evi sorumluları acil durum olmadıkça mesai saati dışında çocuk evlerinde kalmamaktadır.

Tekirdağ Çocuk Evlerinin girişlerinde herhangi bir kuruluş ismi geçen tabela bulunmadığı gibi kapıda veya bahçede bekleyen güvenlik görevlileri de bulunmamaktadır. Evlerde çocukların temizlik, beslenme, okul takipleri ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak üzere görev alan bakım elemanları, üniforma giymemektedirler. Evlerde aylık yemek listeleri hazırlanmakta ve yemekler çocuk evinin mutfağında nöbetçi bakım elemanı tarafından hazırlanmaktadır. Çocuk evlerinin çocuk yuvası veya sevgi evlerinden farkı etüt odasının, yemekhanesinin veya çamaşırhanesinin bulunmayışıdır. Çocuklar okul, dersane kurs gibi bireysel olarak katıldıkları eğitim programlarına genellikle toplu taşıma araçlarını kullanarak kendileri gitmektedirler.

Çocukların barınmakta oldukları yerin, fiziksel koşulları, çevresi, avantajları ve dezavantajları çocukların psiko-sosyal gelişiminde etkilidir. Çocuklardan buldukları kuruluş ile daha önce kaldıkları hizmet modellerinin (yetiştirme yurtları, çocuk yuvaları vb.) değerlendirilmesi istenmiş genellikle çocuk evinden memnun oldukları anlaşılmıştır. Bu memnuniyet, kuruluşların fiziksel alanlarının yaygın aile modeline yakın olduğu ölçüde çocukların memnuniyetinin arttığı şeklinde yorumlanabilir. Kuruluşların çevresel şartlarının çocukların buldukları ortamda mutlu olmalarını, moral ve motivasyonu etkilediği düşünülürse, bu kuruluşlarınailenin sosyalleştirme fonksiyonunu üstlenerek sosyalleşme sürecini yönlendiren ve onları sosyal hayata hazırlayan bir sosyal hizmet modeli olduğu söylenebilir.

Korunmaya muhtaç oldukları tespit edilerek haklarında koruma ve bakım tedbir kararı alınmış, Tekirdağ Çocuk Evlerinde kalmakta olan 13-17 yaş aralığındaki 20 kız çocuğu ile bireysel olarak görüşülmüştür.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri

Tekirdağ Çocuk Evlerinde bulunan kız çocuklarının sosyalleşme sürecini anlamak ve yorumlayabilmek için derinlemesine görüşmeler yapmak uygun

bulunmuştur. Çünkü kendisine etki eden birçok kurumu içinde barındıran geniş çaplı bir süreç olması nedeniyle sosyalizasyon, derinlemesine ve tüm boyutlarıyla incelenmesi gereken bir kavramdır. Görüşülen kişilerin rahatlığını sağlaması dolayısıyla güvenli bilgi elde edebilme, görüşme sırasında esneklik sağlanması, görüşmelerin az bir kontrolle spontan ilerlemesi gibi nitelikleri ile derinlemesine görüşmeler çocuk evlerinde koruma ve bakım altında bulunan kız çocuklarının sosyalizasyonlarını, bu süreçteki deneyimlerini, bakış açılarını, kültür, değer, doğru, yanlış algılarını anlamının en kolay ve güvenilir yolu olarak düşünülmüştür.

3.2.1. Derinlemesine Görüşme

Neuman'a(2008) göre derinlemesine görüşme:

“İki yabancı arasındaki açıkça bir kişinin ötekinden belirli bilgiler elde etmesi amacıyla yürütülen kısa süreli, ikincil toplumsal etkileşimdir. Toplumsal roller, görüşmeci görüşülen ya da yanıtlayıcı rollerdir. Bilgi, görüşmecinin önceden ayarlanmış sorular sorduğu ve yanıtları kaydettiği ve yanıtlayıcının da cevap verdiği yapılandırılmış bir sohbetle elde edilir. Sıradan sohbetten pek çok açıdan farklılık gösterir“(s. 441).

Görüşmeci ile bireyin birebir ve yüz yüze görüşmesi sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Stewart ve Cash'e (1985) göre derinlemesine görüşme ise, “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir” (aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Derinlemesine görüşmelerde görüşmecinin yaklaşımı önem taşır çünkü görüşme sırasında yöneltilen soruların niteliği görüşülen kişinin rahatlığı, doğru cevaplar vermesi, iç dünyasına inilebilmesi, görüşmecinin içten ve özenli olmasına bağlıdır. Görüşmecinin ilk etapta görüşülecek kişinin güvenini kazanması gerekir. Bu durum görüşme sırasında derinlere inebilmeyi sağlayarak daha kısa sürede daha nitelikli bilgiler elde etmeyi

sağlar. Sealey'e(1998) göre görüşmeci aynı zamanda iyi bir dinleyici olmalıdır. Ve dinlerken çeşitli geri beslenme yöntemleri ile konuşmacıyı cesaretlendirmelidir (aktaran Kümbetoğlu, 2012).

Yıldırım ve Şimşek'e (2004) göre kuralların katılığına göre görüşme türleri 3'e ayrılmaktadır. Bunlar yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşmelerdir. Yapılandırılmış görüşme tekniği yapı olarak kişinin kendine ait bilgiyi belirli kategorilere göre yanıtladığı anket çalışmalarına ya da tutum ölçeklerine benzemektedir. Araştırmacı, araştırmaya katılan her bir kişiye aynı soruları aynı biçimde ve aynı sözcüklerle sormaktadır. Bu teknikte açık uçlu sorular nadiren kullanılır. Gall ve Borg'a (1996) göre yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılmasının en önemli avantajı birden fazla görüşmeci kullanıldığı takdirde görüşmeciler arasındaki farklılığı en aza indirmektir. Buna ek olarak anket çalışmalarında sıkça karşılaşılan boş bırakma ya da kullanılamaz nitelikteki yanıtların ortaya çıkmasını azaltmaktır (aktaran Türnüklü, 2000).

Kümbetoğlu (2012) ise niteliksel veri toplanmasında üç temel biçimden söz eder. Bunlardan ilki enformel sohbet tarzıdır. Bu biçim görüşmeci ile görüşülen kişi arasındaki etkileşimin doğrultusunda kendiliğinden gelişen sorularla gerçekleşir. Önceden belirlenmiş herhangi bir çerçeve yoktur. Görüşmeci görüşme konusundan yola çıkarak görüşmeyi sürdürür.

Derinlemesine görüşme biçimlerinin diğeri ise yapılandırılmış açık uçlu görüşmedir. Görüşme öncesinde hazırlanmış aynı düzen ve içeriğe sahip sorular görüşülenlerin tümüne sorulur. Bu durum görüşmeciye kısa sürede hedefe ulaşma ve değişiklikleri en aza indirme fırsatı sunar. Burada görüşmecinin görüşme üzerindeki kontrolü açısından avantaj olsa da esnekliğin azalması dezavantaj oluşturmaktadır. Kümbetoğlu'nun (2012) belirttiği üçüncü biçim ise görüşme formu kullanılarak yapılan görüşmelerdir. Bu biçimde görüşme sonucunda elde edilmek istenen bilgiler doğrultusunda oluşturulacak soru ve başlıklar ile bir görüşme formu hazırlanır. Patton görüşme rehber formunu görüşmecinin bu formda yer alan konu başlıkları ve alanları

hakkında sorular üretmesine yardımcı olacak araç olarak tanımlamıştır (aktaran Kümbetoğlu, 2012).

3.2.2. Görüşme Formunun Hazırlanması ve Uygulanması

Çocuğun çevresine ilişkin ilk deneyimlerinin çoğunlukla ailesinin aracılığıyla oluştuğu ve çocuk büyüdükçe daha geniş çapta sosyal etkileşimlerin ailenin yerini aldığı dolayısıyla çocuğun uğradığı ilk sosyalizasyon kurumunun aile olduğu araştırmamızın birinci bölümünde açıklamıştık. Çocuğun sosyalizasyon sürecinde okul, akran grubu, medya, yasal sistem, kültürel inanç sistemi gibi çeşitli kaynaklar yer almaktadır. Araştırmanın öznesi olan çocuk evlerindeki çocuklar sosyalizasyon sürecinin tamamını ailelerinin yanında geçirememiş veya ana-baba kardeş ilişkisinden tamamen uzak hiyerarşik bir kurumsal yapının içine doğmuşlardır. Aile kurumundan yoksun oldukları gibi çevrelerinde bulunan bireylere yüklenen roller, mekanların işlevleri, diğer sosyalizasyon araçları ile etkileşimleri de farklılık göstermektedir. Çocukların kurum bakımı sırasında çevrelerindeki bireylere nasıl yaklaştıklarını, barınmakta oldukları kuruluşlardan neler beklediklerini, okul, dersane, kurs vb. alanlarda nelerle karşılaştıklarını, medya ve kitle iletişim araçları ile ilişkilerini anlamının sosyalizasyon sürecinin gelişimini anlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca sosyalizasyon sürecinde etkili olacağı düşünülen çocukların günlük yaşantıları, kurumun işleyişi, sosyal faaliyetler, kurum personeline çocuklara yüklenen sorumluluklar ve kitle iletişim araçlarının kullanımı ile medya, toplumsal cinsiyet kuramları doğrultusunda anlaşılmaya çalışılmıştır. Çocukların sosyalizasyon sürecinde etkili olduğu düşünülen tüm bu kaynaklar, Görüşülen kişinin kendisi ve ailesi hakkında bilgi, arkadaşlarla ilişkiler, kurum ve kurum personeliyle ilişkiler, genel yaşam hakkında başlıklarıyla 4 ana bölüm halinde görüşme formu (ek-2) haline getirilmiştir. Hazırlanan formlar Prof. Dr. Belma AKŞİT'in "Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü ile Adalar Belediyesi ortak çalışması, Adalara göç araştırması: Adalarda yaşayanlar ve yaşamları üstüne" başlıklı niteliksel çalışmasında geliştirilen görüşme formundan örnek alınmıştır.

Görüşmenin rehber form eşliğinde yapılması, görüşülen bireyler sıkılmadan görüşmenin sonlanmasını ve sınırlı sürede nitelikli bilgiler elde edilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda görüşmenin konu dışına çıkarak amacından sapmasını engellemiş ve sistematik bilgilerin elde edilmesini sağlayarak bulguların yorumlanması sürecini kolaylaştırmıştır.

Kurum bakımı süresince çocukların en fazla vakit geçirdiği yerler çocuk evleri, en fazla ilişki kurdukları bireyler ise bakım elemanlarıdır. Evde bulunan çocukların bakımından ve evin yerel idaresinden sorumlu bakım elemanlarının görev tanımı ve sorumlulukları hakkında ayrıntılı bilgi ek-3'de yer almaktadır. Bakım elemanları çalışma şartları gereği çocuklarla zaman geçirmekte ve onlarla sık sık iletişime geçmektedirler. Dolayısıyla çocuk evlerinde kalan kız çocuklarının sosyalizasyon sürecini anlamak için bakım elemanlarının konuya bakışı, deneyimleri, değerleri, yaklaşımları önemlidir. Araştırmanın bakım elemanları ile ilgili bölümü için 5 bakım elemanı ile enformel sohbet tarzında derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerle konuya farklı açılardan yaklaşılması amaçlanmıştır.

Görüşme formunda yer alan soruların dikkatli bir biçimde düzenlenmesi görüşmede elde edilebilecek başarıyı belirleyen önemli bir unsurdur. Görüşmede sorulacak soruların görüşülen birey tarafından kolayca anlaşılabilmesi için bu soruların mümkün olduğunca açık ve belirgin bir biçimde ifade edilmesi gerekmektedir. Uygulama yapılan yaş grubu 13-17 olduğundan bu yaş grubundaki çocukların rahatlıkla algılayabileceği sorular hazırlanmıştır. Kurum bakımında olmaları ve yaşam öyküleri nedeniyle hassas bir grup olmasından, her türlü tedbir alınsa da görüşme sürecinde bazı sorular birey tarafından anlaşılabilir ya da yanlış anlaşılabilir. Bu nedenle alternatif sorular üretilmiş ya da sorulara ilişkin bazı ipuçları hazırlanmıştır. Kimi çocukların aileleri hakkında hiçbir şey hatırlayamayacak kadar küçük yaşta kurum bakımına alınmış olmasından dolayı aile ilgili sorular yöneltmeden geçilmek zorunda kalmıştır. Kısa yanıtlara neden olabilecek sorular yerine ne? neden? gibi açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Bir seferde birkaç soru birden sorulduğu zaman, görüşülen bireyin sorulan

sorulara tam bir yanıt vermesi güç hale geleceğinden, görüşülen bireylere soruları tek tek yöneltilmiş ve tatmin edici yanıtlar alındıktan sonra ilgili bir diğer soruya geçilmiştir.

Karasar'a (2005) göre;

“Görüşmenin başarıya ulaşabilmesi, büyük ölçüde, kaynak kişinin yeterince güdülenmesi ile soruların, içerik ve biçim yönünden, bir örnekliğinin korunabilmesine ve iyi bir kayıt sisteminin geliştirilmesine bağlıdır. Bu ise, rahat bir görüşme yeri de dahil olmak üzere, fizik ve psikolojik hazırlıkları gerektirir” (s.169).

3.2.3. Görüşmede Elde Edilen Verilerin Kaydedilmesi

Yıldırım ve Şimşek'e göre; görüşme ile elde edilen verilerin kaydedilmesinde izlenen iki temel yöntem vardır: cihaz ile kaydetme ve not alma. Kayıt cihazı ile kaydedilen görüşmeler, araştırmacı açısından önemli avantajlara sahiptir. Öncelikle araştırmacının not alma sorunu önemli ölçüde ortadan kalkmış olur. Kayıt cihazı kullanmanın mümkün olmadığı durumlarda ise araştırmacı; soru sorma, dinleme, gerektiğinde görüşülen bireyi yönlendirme ve not alma işlemlerinin tümünü bir arada yapmak zorundadır. Bu durum, alınan notların eksik olmasına ve görüşme süresinin uzamasına neden olabilir. Araştırmacının hızlı not alması gerekeceği için, sık sık kısaltmalar kullanması ve belki bazı işaretler geliştirmesi gerekebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Tüm bu avantajlarından dolayı görüşme verilerinin elde edilebilmesi için kayıt cihazı kullanılmıştır ve elbette kayıt yapılmadan önce görüşülen çocuklara görüşmeyi kayıt altına almanın amacı anlatılarak onayları alınmıştır. Görüşme sırasında kayıt cihazı kullanılırken görüşmeci için de sözel olmayan davranışları not etme fırsatı doğmuştur. Görüşmeler tamamlandıktan sonra elde edilen veriler kağıda aktarılmıştır.

3.3. Veri Toplama

Bu araştırmada niteliksel veri toplama amacıyla yapılan derinlemesine görüşmeler, 2013 yılının Ocak ayında gerçekleşmiştir. Görüşmelerin tamamlanması yaklaşık 3 hafta srmştir. Görüşmeler araştırmacı tarafından bizzat yapılmıştır ve çocuklarla yüz yüze grşlmştir. Görüşülen çocukların en rahat olabilecekleri yer olarak kalmakta oldukları çocuk evleri dşnlmştir. Gerekli izinler alınarak görüşmeler çocukların odalarında rahat bir ortamda yapılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce kim olduğumuz ve amacımız hakkında gerekli tanıtım yapılmış daha sonra kaynak kişiye güdülemek için ondan beklentilerimiz anlatılmıştır. Hazırlanan görüşme rehber formuyla gerçekleşen görüşmeler ortalama 30 dakika srmştir.

3.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Görüşme rehber formu yardımıyla gerçekleşen derinlemesine görüşmelerin tamamlanmasının ardından kaydedilen veriler senaryolaştırılarak olduğu gibi kağıda aktarılmıştır. Senaryo haline gelen veriler, Prof. Dr. Belma AKŞİT'in "Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü ile Adalar Belediyesi ortak alışması, Adalara g araştırması: Adalarda yaşayanlar ve yaşamları üstüne" başlıklı niteliksel çalışmasında geliştirilen veri analiz formundan örnek alınarak hazırlanan veri analiz formu dikkate alınarak analiz edilmiştir. Veriler dikkatle okunup, görüşülenin özellikle vurguladığı, üzerinde durduğu ve araştırmanın amacı doğrultusunda ipuçları verebilecek noktalar çıkarılmış, analiz edilmiştir. Verilerin analizi, bulguların değerlendirilmesini ve yorumlanmasını kolaylaştırmıştır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler ve Etik Sorunlar

Öncelikle uygulama yapılması planlanan Çocuk Evlerinin resmi bir kuruluş olması ve gerekli izinlerin alınması aşamasındaki zorluklar araştırmanın sınırlılığı olarak gösterilebilir. Ayrıca çalışılan yaş grubu 13-17 olduğundan ve toplumun dezavantajlı gurubunda bulunan kız çocukları olduğundan, gerek ergenlik psikolojisinin etkileri gerekse çocukların karakterleri öncelikle karşılıklı samimiyetin ve güvenin sağlanmasını gerektirmiştir. Yine derinlemesine görüşme yapılan çocukların sıkılmaması ve gerilmemesi için görüşmeler uzun sürelere yayılamamış, en kısa zamanda en nitelikli bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın son ve en önemli sınırlılığı ise görüşmeleri gerçekleştiren araştırmacının çocukların kalmakta olduğu kurumun idari biriminde çalışıyor olmasıdır. Kurum personeli olarak tanınan araştırmacının görüşmeci pozisyonunda çocuklara sorular yöneltmesi görüşülen çocukların taraflı yanıtlar vermesine ve bazı konularda çekimser kalmalarına neden olmuştur.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Tanımlayıcı Bulgular

Tekirdağ Çocuk Evlerinde kalmakta olan kız çocuklar ile yapılan derinlemesine görüşmelerde katılımcı profilini ortaya koyabilmek amacıyla çocuklara temel sorular yöneltilmiştir (ayrıntılı bilgi için Tablo 1'e bakınız). Bu sorulara alınan yanıtlar ışığında çocukların eğitim durumları, kişisel özellikleri, kurum öncesi yaşantıları ve ailelerinden kalanlar hakkında çıkarımda bulunma olanağı sağlanmıştır. Görüşülen çocukların tümü eğitim ve öğretim hayatının devam etmekte ve okullarına düzenli olarak katılım sağlamaktadırlar. Okul toplumsal hayata katılım, sosyal çevre edinme ve sosyalleşme sağlaması yönüyle çocukların hayatında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca çocukların gününün en aktif olduğu uzun zamanları okulda geçmektedir. Çocukların tümü okula devam etme konusunda isteklilik göstermese de okula devam zorunluluğunu kabullenmektedirler. Görüşme yapılan çocuklar içinde ilkokul ve üniversiteye giden kız bulunmayıp ortaokul ve liseye giden kızlar vardır. Çocukların yaşamında eğitim ve öğretimin belirgin bir şekilde etkili olduğu söylenebilir. Okul hayatının yorucu olduğunu düşünseler de evde bulunan diğer arkadaşlarının da okula devam etmesi, derslerinde başarı göstermeleri, günün belli bir saati de olsa mekan değişikliği yapılması okula devam etmelerinde etkilidir. Çocukların hafta sonları ev içi sorunlarının artması ve can sıkıntısı yaşamaları yönündeki ifadelerinden hafta içi günün büyük bölümünün okulda geçmesinin evde yaşanabilecek olası sıkıntıları azalttığı söylenebilir.

Tablo 1: Tanımlayıcı Bulgular

Yaş	Eğitim Durumu	Doğum Yeri	Koruma Alına Alınma Tarihi	Anne-Baba Durumu	Kardeş Sayısı	Kardeşi de Kurumda Mıydı	Aile ile Görüşme Durumu	Kurum Öncesi Yaşanılan Yer	Annenin Çalışma Durumu - Mesleği	Baba Mesleği
DG-1	8	B.çekmece	2012	Ayrı	4	Hayır	Evet	Şehir Merkezi	Ev Hanımı	İşçi
DG-2	10	Tekirdağ	2002	Anne vefat	2	Evet	Evet	Şehir Merkezi	Bilmiyor	Şoför
DG-3	9	Kadıköy	2013	Ayrı	1	Hayır	Hayır	Şehir Merkezi	Bilmiyor	Bilmiyor
DG-4	11	Tekirdağ	2013	Baba vefat	3	Hayır	Evet	Şehir Merkezi	Ev Hanımı	Emekli
DH-5	8	Tekirdağ	2012	Ayrı	2	Evet	Evet	Köy	Bilmiyor	İşçi
DG-6	17	Tekirdağ	2001	Ayrı	3	Evet	Evet	Köy	Ev Hanımı	Çiftçi
DG-7	11	Çorlu	1999	Ayrı	3	Evet	Hayır	Şehir Merkezi	Temizlik Personeli	İşçi
DG-8	12	Bingöl	1998	Ayrı	1	Hayır	Hayır	Şehir Merkezi	Bilmiyor	İşçi
DG-9	8	Tekirdağ	2006	Birlikte	4	Evet	Evet	Şehir Merkezi	Ev Hanımı	Bilmiyor
DG-10	8	Bursa	2011	Ayrı	1	Hayır	Hayır	Şehir Merkezi	Bilmiyor	Bilmiyor
DG-11	14	Tekirdağ	2009	Baba vefat	4	Evet	Hayır	Şehir Merkezi	Çalışıyor	Bilmiyor
DG-12	16	Zonguldak	2009	Ayrı	3	Evet	Evet	Şehir Merkezi	Çalışıyor	Bilmiyor
DG-13	12	Saray	2012	Ayrı	1	Hayır	Hayır	Şehir Merkezi	Bilmiyor	İşçi
DG-14	13	Malkara	2006	Birlikte	4	Evet	Hayır	Köy	Ev Hanımı	Çiftçi
DG-15	11	Kadıköy	2012	Ayrı	4	Evet	Evet	Şehir Merkezi	Çalışıyor	Bilmiyor
DG-16	10	Çerçekköy	2010	Ayrı	3	Hayır	Evet	Şehir Merkezi	Çalışıyor	Bilmiyor
DG-17	14	M.ereğlisi	2012	Birlikte	4	Evet	Hayır	Köy	Ev Hanımı	Çiftçi
DG-18	14	Malkara	2010	Ayrı	4	Hayır	Hayır	Şehir Merkezi	Çalışıyor	İşçi
DG-19	15	Malkara	2003	Birlikte	4	Evet	Hayır	Köy	Ev Hanımı	Çiftçi
DG-20	13	M.ereğlisi	2012	Birlikte	4	Evet	Hayır	Köy	Ev Hanımı	Çiftçi

Görüşülen çocukların yaş grubu 13-17 olduğundan araştırma ile ilgili değerlendirmeler yapılırken ergen psikolojisi ve ergen davranış özellikleri göz önüne alınmalıdır. Çocuklar gerek yaşam öyküleri ve çocuk evinde bulunma sebepleriyle gerekse ergenlik çağına henüz girmiş veya girecek olması sebebiyle hassas, kırılgan ve alıngan tavırlar sergilemektedirler.

Araştırmada çocuklara doğum yerleri ve büyüdükleri yerler sorulmuş, çocuklar üzerinde yaşanmış yerlerin kültürünün etkilerinin olup olmadığı anlaşılmak istenmiştir. Görüşme yapılan çocukların çoğunluğunun Tekirdağ ilinde doğduğu ve burada büyüdüğü tespit edilmiş, göç veya diğer sebeplerle gelen çocuklarla aralarında, yaşanan yerin kültürü açısından bir anlaşmazlık olmadığı anlaşılmıştır. Görüşülen çocuklar arasında yalnızca bir çocuk Roman vatandaşı olması nedeni ile ev arkadaşları ve bakım personeli tarafından dışlandığını hissetmektedir.

Çocuk evlerinde kalmakta olan kızlardan uzun süre burada olanlar arasında ev arkadaşlarını kardeşi gibi kabul etmiş olanlar olduğu gibi, arkadaşları ile anlaşamayanlar ve hoşnut olmayanlar da bulunmaktadır. Koruma altına alınan çocuklar çeşitli sebeplerle kardeşlerinden ayrılmakta veya aynı kuruluşlara yerleşebilmektedirler. Görüşmeye katılan kızların birçoğunun kardeşi kurum bakımında kalmaktadır fakat aynı evde kardeşi ile kalmakta olan kız bulunmamaktadır. Kızlardan sık sık kardeş özlemi yaşadığını dile getirenler, kardeşlerini çok fazla özlemediğini ifade eden kızlardan sayıca fazladır. Eski yaşamlarını terk etmek zorunda kalıp kendisini yeni bir düzenin içinde bulan çocuklardan uyum sağlaması ve yeni duruma alışması beklenmektedir. Fakat bu beklenti her çocuk tarafından karşılanmamaktadır. Uzun süredir kurum bakımında olan çocuklar düzen değişikliklerinden fazla etkilenmezken, kurum bakımına alinalı en çok iki yıl olmuş çocukların daha fazla aile ve kardeş özlemi çektikleri gözlenmiştir. Çocukların sürekli dışarıda olan aileye veya kardeşe özlem duyması, bulunduğu mekana adapte olmasını engellemektedir.

Çocukların sosyalizasyon süreçlerini anlamaya yönelik sorulara verilen yanıtların anlaşılabilmesi için çocuk evleri öncesi hayatları ile varsa aile yaşantılarının bilinmesi gerekir. Görüşmeye katılan çocukların kurum bakımı öncesi hayatlarını ve aile yapılarını

anlamak, aile yaşantılarını nasıl değerlendirdiklerini duyabilmek için önceki yaşantılarına yönelik temel sorular yöneltilmiştir.

Anne veya babası hakkında herhangi bir şey bilmeyen az sayıda kız bulunurken, birçoğu anne veya babasını hatırlamakta bazıları ise halen görüşmeye devam etmektedir. Çocukların kurum bakımına alınmalarının en yaygın sebebi anne ve babanın ayrılması sonucunda parçalanmış ailelerdir. Aile kurumunun önemi ve sosyalizasyon sürecindeki rolü birinci bölümde vurgulanmıştı. Görüşmeye katılan çocukların çoğu ailelerinin kendi hayatlarında olumlu yönde etkisi olmadığını düşünmektedir ve birçok olumsuzluğun suçlusu olarak ailelerini görmektedirler. Çocukların sosyalizasyon süreçlerinin başlangıç noktasını oluşturmaları nedeniyle aileleri hakkındaki görüşleri, aileleri ile olan ilişkileri ve geçmiş yaşantıları bu süreci anlamada önem taşımaktadır. Ayrıca çocuğun gelişimi süresince gözlemlendiği toplumsal cinsiyet rolleri, anne baba modelleri, ve bu modeller sonucunda kendisini konumlandığı yer üzerinde durulması gereken bir husustur. Görüşme yapılan kızları birçoğu aile bireylerinin (anne, baba, erkek kardeş, kız kardeş) kendileri üzerinde derin etkisi olmadığını düşünmektedir. Görüşme sırasında aile ilgili sorulara verilen yanıtlar üzerinde fazla durmamışlardır. Kızlardan hiçbirisi davranışlarının şekillenmesinde ve çekingenlik, girişkenlik, duygusallık, içine kapanıklık veya dışa dönüklük gibi kişisel özelliklerinin oluşmasına sebep olarak ailesini göstermemiştir.

Aile ile birlikte geçmişte yaşanan çevre, çevrenin yapısal özellikleri, komşuluk ilişkileri de çocukların sosyalizasyon sürecinde etkili olabilecek faktörlerdir. Örneğin köyde doğmuş ve büyümüş kızlar şehir merkezinde yaşamış kızlara göre daha farklı davranışlar sergilemekteyken, sürekli yer değiştirmiş çocuklar daha farklı davranışlar sergilemektedir. Çocukluğunun bir döneminin köyde geçtiğini ifade eden görüşmeciler, aynı zamanda ailelerinin katı kurallarının olduğundan bahsetmişlerdir. Görüşme yapılan çocukların ifadelerine göre yaşadıkları kırsal yerlerde geç saatte dışarıda bulunmama, kıyafet seçiminde titiz davranma, evin bakımından sorumlu olma köyün erkekleri ile arkadaşlık kurmama gibi kurallar bulunmaktadır. Bu ve bunun gibi kurallar yaşanan yerin özelliklerinin, çevrenin beklentilerinin, kültürünün, değerlerinin, inançlarının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bireyin sosyal çevrede varlığını sürdürebilmesi için uyum

göstermesi, bu kuralları özümsemesine bağlıdır. Görüşme yapılan çocuklarda kendi sosyal çevrelerine uyum sağlayarak davranışlarını bu yönde şekillendirmektedirler.

Görüşme sırasında çocukların anne ve babalarının çalışıp çalışmadığı, çalışıyorsa ne iş yaptıkları geçimlerini nasıl sağladıkları hakkında bilgi almak için sorular yöneltilmiş, anne ve babanın çalışıyor olmasının etkileri, anne ve babanın mesleğinin etkileri, geçim kaynaklarının etkileri araştırılmıştır. Çocukların birçoğunun annesi çalışmazken, diğer bir çoğunluk ise anne ve babasının ne işle meşgul olduğunu bilmemektedir. Ayrıca ailelerinin işlerinin ve çalışıp çalışmama durumlarının çocukların üzerinde belirgin bir şekilde etkili olmadığı anlaşılmıştır.

4.2. Araştırmanın Konusuna Yönelik Bulgular

Görüşmeye katılan kızlar kendileri dahil 5 veya 6 arkadaşı ile aynı evi paylaşmaktadırlar. Buldukları evin bir odasını bir veya iki arkadaşı ile ortak kullanan kızlar, okul, etkinlik, dersane, kurs gibi kurumların dışında kalan zamanlarını bu evlerdeki odalarında veya ortak alanlarda (mutfak, salon) geçirmektedirler. Eğitim durumlarına göre ders saatleri dolayısıyla okuldan çıkış saatleri farklılık gösteren çocuklar genellikle öğleden sonrasını evlerinde geçirmektedirler. Görüşme yapılan 20 kıza yöneltilen “hafta içi okuldan geldikten sonra neler yaparsın” sorusuna en yaygın cevap: “üzerimi değiştirim, hep birlikte yemek yeriz, ödevlerimi yaparım TV izler yatarım.” şeklindedir. Görüşülen 20 kız yöneltilen bu soruya temelde aynı cevabı vermiştir fakat farklı olarak “kitap okurum”, “müzik dinlerim”, “çoğunlukla uyurum” cevaplarını verenler de olmuştur. Çocukların hafta sonları boş zamanlarını zaman zaman düzenlenen gezi, sinema vb. etkinliklerle geçirdikleri, genellikle de ders çalışıp, tv izleyerek geçirdikleri yaygın cevaplar arasındadır.

“Tv izlerim, hafta içi en fazla 1 saat hafta sonu biraz daha çok vakit olduğu için daha fazla seyrediyorum. Genelde aşk ve gençlik dizilerini seyrediyorum, bazen de haberleri seyredirim.”(DG-19)

“Öğleden sonra okuldan geliyorum, kolejde okuduğum için okulum çok yoğun, çok yoruluyorum, eve gelip varsa ödevimi yapıyorum yemek yiyoruz, ve yatıyorum.”(DG-13)

“Öğleden sonra okuldan geliyorum, varsa ödevimi yapıyorum yemek yiyoruz, kulaklığımı takıp uzun süre müzik dinlerim. Kalan vaktimde de tv izlerim.”(DG-10)

“Ben okuldan çok geç geliyorum, geldiğimde herkes yemeğini yemiş oluyor, bende yiyorum ve evdeki kızlarla ilgileniyorum, sohbet ediyorum, çok kitap okuyorum dünya klasiklerinden ve yatıyorum.”(DG-07)

Çocukların sosyal hayata katılımları ve boş zamanlarını değerlendirme biçimleri sosyalizasyon sürecinin anlaşılabilmesi için araştırılması gereken bir alandır. Çocuk evlerinde kalmakta olan bu çocuklar okul ve dersane benzeri sebeplerin dışında program olmaksızın ev dışında bir yerde bulunmaları yasak olduğundan kızların çoğu okul bittiğinde doğrudan eve gelmektedir. Bu sebeple gün içinde boş zamanın neredeyse tümü evde geçmektedir. Evde geçirilen boş zamanı değerlendirmek için yapılabilecek faaliyetlerin kısıtlılığından dolayı çocuklar genellikle ders çalışıp, tv izlemektedirler. Bunun dışında kendi odalarını düzenlemekte, istendiğinde mutfakta bakım elemanına yardımcı olmaktadır. Görüşme sonucunda “boş zamanlar” başlığı altında alınan yanıtlarda yemek yapmaya yardım etme, temizlik yapma ve tv izleme gibi ifadelere sıkça rastlanmıştır.

Çocuklara katılmış oldukları veya katılmaya devam ettikleri kurs olup olmadığı sorulmuştur. Buradan hareketle çocukların ev dışında boş zamanları değerlendirebilecekleri farklı alanlar olup olmadığını saptamak ve burada geliştirdikleri ilişkilerin onlara ne gibi faydalar sağladığını veya ne gibi olumsuz etkiler oluşturduğuna bakılmıştır. Aynı şekilde, aynı amaçla çocuklara gezi, konser, tiyatro vs. etkinliklere katılıp katılmadıkları ve ne sıklıkla katıldıkları sorulmuştur. Ev dışında bir alanda güzel zaman geçirmek, yeni sosyal çevre edinme, farklı karakterler görme ve

sosyal beceri kazanma açısından fayda sağlayacaktır. Bu faydalar da çocukların sosyalizasyon sürecinde kişilik gelişimlerine etki edecek davranışların şekillenmesini sağlayacaktır. Görüşmeye katılan çocukların birçoğu düzenli olarak herhangi bir kursa katılmadığını ifade etmiştir. Aralarında keman kursuna katılan, judo eğitimi alan ve dershaneye giden çocuklar olsa da boş zaman değerlendirmesinde alınan yanıtlardan çocukların boş zamanlarının çoğunlukla evde geçtiği anlaşılmaktadır.

Rutin olarak katıldıkları etkinlikler fazla sayılmamakla beraber, düzenlenen kültür gezilerine katılım da söz konusudur. Genellikle Tekirdağ ilinin çevre illeri olmak üzere birçok ilde düzenlenen gezilere katılım sağlanmıştır. Çocukların geziler hakkındaki ifadelerinden genellikle memnun oldukları anlaşılmaktadır. Geziler farklı coğrafyaların görülmesi, farklı kültürlerin tanınması, bu sayede sosyal dünyaya bakış açılarının genişlemesi bakımında faydalı olabilmektedir.

“Gezileri bence güzeldir, gezeyim göreyim istiyorum hep. Ama çok sık gezi olmuyo, her dönem 1 tane. Ben iş ve uygulama okulunda okuyorum, bi kere sinemaya gitmiştik o vardı.”(DG-06)

“Gezileri çok severim. Ailemin yanında kaldığım dönemlerde gezilere katılamıyordum çünkü maddi açıdan giderlerimi karşılamıyorlardı. En son Ankara gezisi oldu, Anıtkabir’e gittik orda çok duygulandım. Tam da askerlerin nöbet değişimine denk geldi süperdi. Orayı unutamam mesela. Böyle etkileri olan gezileri seviyorum.”(DG-07)

“Gezileri severim ve mümkün oldukça katılırım. Yani ne zaman yaparlarsa gitmek isterim. Geziler benim için önemli bize çok şey kattığını düşünüyorum. Çanakkale’ye gittik orda neler öğrendik, sonra akvaryuma gittik bisürü balık çeşidi falan gördük, gitmeseydik bunları bilemezdik ki.”(DG-12)

“yani ben çok severim gezmeyi ama her zaman gezi olmuyor ki. Tekira’ya gidiyoruz işte, he bide sinemaya gitmiştik o çok güzeldi.”(DG-19)

“Geziler tabii ki iyi oluyor ama ben öyle çok uzak biyere gitmedim. Çanakkale Edirne İstanbul bunlar var.”(DG-11)

4.2.1. Medya ve Kitle İletişim Araçları

Toplumbilimciler sosyalizasyon sürecinde, bireyin sosyalizasyonuna etki eden aile, okul, arkadaşlar gibi temel etmenler arasında medya ve kitle iletişim araçlarını da göstermişlerdir. Radyo, televizyon, telefon ve internet kullanımı ve bu araçların kullanım sıklığı ile kullanım amaçlarına bağlı olarak, kitle iletişim araçlarının bireyin sosyalizasyonundaki etkisi değişkenlik gösterir. Boş zamanlarının büyük bir kısmını TV seyrederek geçiren çocuklarda, yayınlanan reklam, haber, dizi ve çizgi film gibi programların içerikleri, vermek istenen mesaj, şiddet gösterimi, nefret söylemi, çocukların psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, öğretici, ufuk geliştirici, moral ve motivasyonu yüksek tutmaya çalışan programlar da çocukları olumlu yönde etkileyebilir. Bu nedenle kullanıma açık medya araçlarının bilinçli yetişkinlerce denetlenmesi, kontrolünün sağlanması gerekir.

Derinlemesine görüşme yapılan çocuk evlerinde bir adet televizyon, internet bağlantısı olan bir adet masa üstü veya dizüstü bilgisayar bulunmaktadır. Çocukların kullanımına açık radyo ve düzenli olarak okunması sağlanan gazeteye ise rastlanmamıştır. Cep telefonu kullanımına izin verilmezken evlerde yalnızca kurum içi görüşmelere ve arıza bildirme gibi evin kullanımı için yapılacak görüşmelere açık sabit telefon bulunmaktadır. Çocukların sosyalleşmesinde, kişiliğinin şekillenmesinde aile, okul ve sosyal çevrenin yanında kitle iletişim araçlarının etkisi de oldukça büyüktür.. Günümüzde kitle iletişim araçları ve özellikle televizyon, çok farklı kaynaklardan iletiler sunma yoluyla çocuğun toplumsal kimliğinin biçimlenmesinde dolayısıyla sosyalleşmesinde etkili bir rol oynamaktadır (Küçükşengül, 1994) Evlerde televizyon seyretmek için öncelikle ödevlerin bitirilmiş olması ve ders çalışma saatlerinin verimli bir şekilde geçirilmiş olması şartı aranmaktadır. Çocukların bu kuralı içselleştirerek uygulamada sıkıntı yaşamadıkları gözlenmiştir. Çocukların tv seyretme süreleri hafta içi 1 veya 2 saat iken herhangi bir etkinliğin olmadığı hafta sonları bu saat 3 veya 4'lere çıkmaktadır. Televizyon çocukların dış dünyayla bağlantısını sağlayan en kısa yolu oluşturmaktadır. Çocuklar için televizyon, tek yönlü bir sosyalleştirme aracıdır. Çünkü çocuklar televizyon izlerken soru soramamakta, açıklama isteyememekte ve itiraz

edememektedir (Yeşiltuna, 1999). Televizyonun birçok olumlu yönlerinin yanı sıra, iyi değerlendirilmediği takdirde pek çok olumsuz sonuçları da vardır. Televizyon çocukların zihinsel ve dil gelişimine olumlu katkılar sağladığı gibi, ekranda gördüğü şeyleri düşünüp yorumlamasına dolayısıyla sosyalleşme sürecine yardımcı olmaktadır. Kurum bakımındaki kızların boş zamanlarını değerlendirme konusunda büyük payı alan televizyon ve seyredilen programların içeriği, çocukların sosyalize olmasında da büyük payı almaktadır. Diziler, filmler, haberler, yarışma programları, şov programları en sık seyredilen yayınlardandır. Çocuklarla yapılan görüşmelerde özellikle popüler gençlik ve aşk dizilerinin seyredildiği anlaşılmıştır. Dizilerde rol alan karakterlerin, giyim tarzları, konuşma biçimleri, yaşantıları her yönü ile örnek alınarak davranış değişikliklerine gidecek kadar etkili olmaktadır.

"Tv izlemeyi çok severim çok. Boş zamanlarında ne yapacaksın, tv seyredesin. Genelde aşk ve gençlik dizilerini seyrediyorum, bazen de belgesel seyredirim. Genel olarak romantik ve duygusal filmleri severim. Çok korku aksiyon falan sevmem öyle."(DG-02)

"Tv ye çok düşkün değilim. Kızlar izliyo bende arada bi bakıyorum ama olmasa aramam heralde."(DG-08)

"Tv izlemeyi severim ama çok az izleyebiliyorum ödevimi yapmadan izlemem izin vermiyorlar. Genelde gençlik dizilerini seviyorum. Pis yediliyi izliyorum en çok."(DG-14)

"Tv izlemeyi severim. Med Cezir, Güneşi Beklerken, Fatih Harbiye gibidizileri seyrediyorum. Oyuncu Serenay Sarıkaya'yı çok seviyorum. Çok güzel bir kız."(DG-06)

İnternet ve cep telefonu uygulamalarını en kolay yoldan birçok kişiye ulaşımı sağlaması yönüyle oldukça yaygın ve etkili bir sosyalleşme aracıdır. Özellikle sosyal medya birçok bireyin duygularını, düşüncelerini, deneyimlerini, yaşantısını diğerleriyle paylaşabildiği sınırsız alandır. Sosyalizasyon sürecinde etkili kaynaklardan internet kullanımı araştırmanın yapıldığı çocuk evlerinde sınırlı ve denetimli olarak kullanılmaktadır.

“İnternet kullanımımız burada kısıtlı, yalnızca ödev araştırmak için kullanabiliyoruz, önceden facebook kullanıyordum. Arkadaşlarımla konuşmak amacı ile facebook hesabı açmıştım. Sanal alemde tanımadığım insanlarla konuşmam.”(DG-03)

“İnternet kullanımımız her zaman serbest değil zaten ödevimiz varsa araştırmak için kullanabiliyoruz, ben internette oyun oynamayı seviyorum. Çok bilmiyorum zaten.”(DG-14)

“Ödev araştırmak için kullanabiliyoruz, benim de çok öyle ödevim olmuyor zaten. Önceden facebook kullanıyordum. Arkadaşlarımla konuşmak amacı ile facebook hesabı açmıştım. Konuşuyordum öyle muhabbet ediyordum işte...”(DG-02)

Cep telefonu kullanmakta olan çocuk ise bulunmamaktadır. Çocuklar interneti araştırma yapmak ve video izlemek için kullanılmaktadırlar. Dolayısıyla normal şartlarda sosyalizasyon sürecinde oldukça etkili olan internet ve cep telefonunun sosyalleştiren yönü, çocuk evlerinde belirgin bir şekilde etkili değildir denebilir.

4.2.2.Ev Yaşantısı ve Diğer Bireylerle İlişkiler

....Çocuk Evlerinde evin kontrolünden, temizliğinden, yemek yapmak, bulaşık yapmak, ütü yapmak, evi toparlamak gibi görevlerden bakım elemanları sorumludurlar. Ancak evde bulunan çocukların, yaşanılan yeri sahiplenmesi, benimsemesi, temiz tutması ve oluşturulan düzen saygı duymasına yardımcı olması amaçlanarak bu sorumluluklardan bazıları çocuklardan da beklenmektedir. Görüşmeye katılan kızların bu sorumlulukları ne derece edindikleri evde ne tür işler yaptıkları, ne tür işlere yardım ettikleri, tüm bunları neden yaptıkları ve nereden öğrendikleri sorulmuştur.

“Yemek yaparım, Temizliği zaten düzenli olarak yapıyoruz. Yemek yapmayı yurtta kaldığım dönemde Songül ablam (bakım elemanı) öğretti. Temizlik yapmaktan hoşlanıyorum, çok titizim ben çevremden izleyerek öğrendim ama içimden de geliyor. Çok titizim özellikle diş temizliğine ve yatağıma özen gösteririm. Yemek yapmayı bilmek ilerisi için gerekli olan, ilerisi için faydası dokunacak bir şey fakat daha çok burada canım sıkılmasın diye yapıyorum.”(DG-02)

“Evde temizlik yaparız, sofrayı hazırlarız. Yemek yapmayı seviyorum ama temizlik hiç yapmaktan hoşlanmıyorum sırf kural olduğu için yapıyorum. Yani ben yapmazsam arkadaşlarım yapınca olmaz yani.” (DG-09)

“Bu evde her işi severek yapıyorum, yemek yapmak temizlik yapmak çok hoşuma gidiyor, çok da güzel yaparım. Kendi evimdeyken de yapıyordum, o nedenle çoğunu annemden öğrendim diyebilirim. Meraklı olduğum için çevremden göre göre kendi kendime de öğrenmiş olabilirim. Temizlik önemli sonuçta temizlik imandandır.” (DG-06)

“Evde temizlik yaparız, sofrayı hazırlarız, yemeğe yardım ederiz. Kendi evimdeyken bu tür işleri pek yapmazdım, evdeki bayanlar ve halam yapardı. Bu işleri genelde burada öğrendim.” (DG-13)

“Evde genelde temizlik yapıyorum ve iş bölümü yaptığımızda süpürme işi bana düşüyor. Bu işleri teyzemde kalırken öğrenmiştim. Bu ev işlerini öğrenmeliyiz çünkü ileride evleneceğiz, evlenince bütün bu işleri yapmamız gerekecek, bir kadın bunları yapmazsa kocası onu sokağa atar, biliyorum çünkü daha önce böyle bir olay yaşadım.” (DG-03)

Kadın kimliğinin oluşumu ve sosyalizasyon sürecinin araştırılmasında ulaşılan en genel yargı, kadının anne olduğu zamana kadar geçen sürede öğrendiği kimliği kendi kızına da aktarması ve bu kimliğin kızı tarafından içselleştirilmesi yönündedir. Kadın kendisinden beklenen rolü annesinden öğrenmiştir. Böylelikle öğrenilen toplumsal cinsiyet kimliği nesilden nesle aktarılmış olur. Görüşmeye katılan kızların en yakınlarında bulunan bakım elemanlarını genellikle anneleri gibi gördükleri yapılan görüşmeler sonucunda ve çeşitli diğer araştırmalar sonucunda ulaşılan bir durumdur. Çocuğun evde anne rolünde gördüğü hatta anne diye hitap ettiği bireyin, işi gereği yaptığı temizlik, yemek, ütü gibi faaliyetleri çocuk görmekte, rol model almakta ve gönüllü olarak uygulamaktadır. Görüşülen kızların 20'sine yöneltilen aynı soruya verilen en yaygın cevap “iş bölümü yapar ve temizlik yaparım, odamı toplarım, yemek yapmaya yardım ederim, yemek masasını hazırlarım” şeklindedir. Ev işi yapma konusunda yöneltilen soruya, temizlik ve yemek yapma benzeri işleri severek yaptığını söyleyen kızlar olduğu gibi sevmeyerek, evde topluca yaşamamanın bir gereği olarak yaptığını ifade eden kızlar da vardır.

Güldü'nün (2008) de vurguladığı gibi toplumdaki hakim düşünceler kısmen değişse bile günümüzün birçok toplumunda, özellikle endüstriyel toplumlarda, roller genel

olarak kaynakları sağlayan kişi(erkek) ve evle ilgilenen kişi(kadın) olarak dağılmaktadır (Güldü, Kart, 2008). Ancak kültürler arası karşılaştırmalar hem kadınların hem de erkeklerin doğuştan gelen rolleriyle toplumda onlara uygun görülen rollere bağdaştırmaya çalıştıklarını ortaya çıkarmıştır. Örneğin “kaynak sağlayıcı” ve “ev kadını” iş bölümü genel örüntüsüne bakıldığında küçük yaşlardan itibaren kadınlara yemek pişirmek ve dikiş dikmek gibi evle ilgili beceriler erkeklere ise ekonomik anlamda kullanabilecekleri beceriler öğretilmektedir. Bu toplumsal rol dağılımı bireyler arası ilişkilerle (ana –baba, arkadaş v.b) desteklenerek süreklilik kazanmaktadır (Güldü, Kart, 2008). Görüşme yapılan çocuklar ev içinde yaptıkları işleri genelde arkadaşları ve annelerinin yerini alan bakım elemanlarından öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum aslında işi gereği yemek, temizlik, ütü yapan bakım elemanının rol model alındığının bir ifadesidir. Bu aşamada bakım elemanlarının düşüncelerinin, değerlerinin, inançlarının çocuklara yansması da önemlidir.

Çocukların ev içinde en sık ilişki kurduğu diğer bireyler ise ev arkadaşlarıdır. Akran grubu içerisinde arkadaş ilişkileri de önemlidir. Mahalle arkadaşlığı, okul arkadaşlığı, takım arkadaşlığı gibi değişik arkadaşlık ilişkileri kurabilir. Arkadaşlık en sağlıklı ailenin bile çocuğa veremeyeceği tek şeydir (Öztürk, 1998). Aile ancak çocuğa uygun oyun ve arkadaşlık ortamı yaratarak yardımcı olabilir. Arkadaş sıklığının yarattığı yalnızlık ve eksiklik duygusunu aile de gidermez. Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Yörükoğlu’na (1990) göre “gençler bu ilişkilere girerek zekasıyla, sportif ve sanatsal yetenekleriyle kendini arkadaş grubu içerisinde kanıtlamaya çalışır” (s.70). Arkadaş grupları boş zamanları değerlendirme, oyun, takım tutma, müzik, alışkanlık kazanma, cinsel davranışlar gibi konularda çocukların ve gençlerin hayat görüşleri ve davranışlarını önemli ölçüde etkiler (Yetim, 2000, s.152).Arkadaş-yaşıt kümesinin önemi, aile içindeki toplumsallaşma başarısız olduğu zaman çok daha fazladır. Çünkü bu durumda arkadaş, akran grubu, ailenin veremediği toplumsal kuralları, kendi yöntemleriyle grup üyesine verecektir. Bu durum grupyelerinin nasıl sosyalle olduğu ile bağlantılıdır.

Çocuklara arkadaşlık ilişkileri hakkında üç aşamada sorular sorulmuştur. Birincisi ev ve daha önce kaldığı kurumlardan edindiği arkadaşları, ikincisi okul ve dersane

arkadaşları, üçüncüsü ise okul veya evden olmayan diğer ortamlardan edindiği arkadaşları. Bu üç çevreden edindiği arkadaşları ve arkadaşları ile kurduğu ilişkiler, çocuğun sosyalizasyon sürecine etki eden öncül etkenlerden biridir. Hayatında arkadaşlarının çok büyük yeri olduğunu düşünen çocuklar olduğu gibi, akran grubu ile anlaşamayıp, büyüklerine yönelen çocuklarda bulunmaktadır.

“Arkadaşlarımı da çok seviyorum Birlikte yemek yiyoruz, tv seyrediyoruz, gezmeye gidiyoruz. Arkadaşlarımdan öğrendiğim şeyler var mesela yemek yapmayı bana Gamze arkadaşımдан öğrendim. Arkadaşlar paylaşmak için var, her şeyi birlikte yaparız. Ama kıyafet konusunda örnek aldığı kimse yok.”(DG-06)

“Arkadaşlarımı da çok seviyorum onlar beni ablaları gibi görüyorlar. Birlikte yemek yiyoruz, tv seyrediyoruz, gezmeye gidiyoruz. Bu güne kadar çok kötü arkadaşlarım da oldu, yurttan kaçan, intihar eden... ben hiçbir zaman onlar gibi olmak istemedim. Yurttayken Ezgi diye bir arkadaşım vardı onla her şeyimi paylaştım ve birbirimize benzediğimizi hissederdim. Arkadaşlarımdan öğrendiğim şeyler var ama üzerimde çok etkili olduklarını söyleyemem. Beni ben yapan yine benim.”(DG-07)

“Evde ki arkadaşlarımla her zaman iyi anlaşamıyoruz. Ama genel olarak iyiyiz. Yuvaldayken sinir olduğum bi kız vardı. Bi gün yine bana sataştı küfür etti bende çok sinirlendim bi dövdüm kızı, kaçtım sonra kimse beni yakalayamadı, zaten şimdye kadar beni yakalayabilen biri olmadı. Birlikte temizlik yaparız, sofrayı hazırlarız, bazen gezmeye AVM ye çıkarız. Bence iyi bir arkadaş sır saklayabilmeli ve onunla dertleşebilmeliyim. Burada en iyi arkadaşım elif abla. Ben ondan çok şey öğrendim.”(DG-10)

Verilen cevaplar doğrultusunda genel olarak sosyalizasyon tanımlarında da belirtildiği gibi çocuğu sosyalizasyon sürecinde akran grubunun etkisinin yüksek olduğu görülmektedir. Çocuklar 24 saatlerinin en az (okul dışı zamanlar) 10 saatini bir arada geçirmeleri sebebiyle ister istemez iletişim kurma durumunda kalıyorlar. Bu durum onlar arasında sevgi bağına güçlendirip birbirlerine olan bağlılıklarını arttırdığı gibi, kıskanma duygusu, beklentiler, ergenlik alışkanlıkları gibi etkenlerin etkisiyle olumsuz hareketler sergilemelerine de sebep olabilmektedir. Çocukların arkadaşlarından beklentileri olduğu, uzun süre bir arada buldukları için her zaman iyi anlaşamadıkları anlaşılmıştır. İlişkilerin yoğunluğu zamanla kendisini tartışma kavga, küsme gibi

davranışlara bırakmaktadır. Çocukların aile ortamlarında bulamadıkları manevi ihtiyaçlarını arkadaşlarında aramaya çalıştıkları, bulamadıklarında ise agresif, hırçın ve yapıcı olmayan davranışlar sergiledikleri söylenebilir.

Çocukların zaman geçirdiği ev arkadaşları olduğu gibi, okul ve diğer sosyal çevrelerden de arkadaşlıkları olabilmektedir. Birey eğitiminde en etkili olan sosyal kurum okuldur. Okul, resmi örgütlü ve planlı bir sosyalleşme– sosyalleştirme kurumudur. Okul hayatı çocuğa sadece bilgi ve beceri değil, toplumsal sorumlulukları da öğretir. Çocuğu planlı bir şekilde sosyalleştiren ilk organizasyon, eğitim kurumlarıdır. Çocuğun aile ortamından sonraki yaşamının ilk evresinde gönülden bağlandığı en saygın çevre okuldur. Sosyalleşme ilk olarak ailede, okul öncesi eğitim kurumunda ve uygun fiziki çevrede başlar ve ardından okul ile devam eder. Okul, günümüzde sadece diploma veren kurum olarak görülmemektedir. Okul hertürlü sportif, sanatsal, kültürel ve boş zaman değerlendirme etkinliklerine zemin hazırlayan, gerçekleştiren ve organizasyonun yapıldığı sosyal bir kurum olarak görülmektedir. Okulda yapılan kol faaliyetleri çok yönlüdür. Ders haricinde yapılan bu etkinliklere katılmak çocuklarda arkadaşlık ilişkileri, yardımlaşma, dayanışma, ortak hareket etme gibi sosyal yetiler gelişir(Tel, 2003).

“Okulda çok sessizim iki ortamda da beni tanıyanlar çok şaşırıyor. Okul arkadaşlarımla çok samimi değilim çünkü ben çok çabuk sinirlenen birisiyim, sinirlenince de ortalığı dağıtırım. O yüzden kimse bana bulaşmasın diye sessiz kalmayı tercih ediyorum.” (DG-02)

“Okul ve dershanedeki arkadaşlarımı da seviyorum ama evdekiler kadar samimi değilim. Evdekileri daha çok seviyorum galiba.” (DG-10)

Okulda aynı sınıfa devam eden 3 kız dışında herkes aynı okullarda olsa bile farklı sınıflarda okumaktadır. Dolayısıyla çocukların evde kurdukları ilişkiler dışında en az bir farklı sosyal çevreleri bulunmaktadır. Bu ortam sosyalizasyon sürecine etki eden önemli bir diğer araçlardan birisi olan okuldur.

Genel cevaplara bakıldığında çocukların okul ortamında kurdukları arkadaşlık ilişkileri, evde kurdukları ilişkiler kadar güçlü ve bağımlı olmadığı görülmektedir. Bu ev

arkadaşlarıyla daha fazla zaman geçiriyor olmanın doğal bir sonucudur. Çocukların öğretmenleri ile ilişkilerinin genelde okul, eğitim kariyer planlamaları çerçevesinde kaldığı görülmüştür. Bu konuda bir istisna olarak bir çocuk vardır. Bu çocuk hayatının baş aktörü olarak okuldaki öğretmenini seçmiş ve hayatında ona çok büyük bir yer ayırmıştır. Dolayısıyla sosyalizasyon sürecinde öğretmenin etkisi genelde azken istisnai durumlarda tam tersi olabilmektedir. Çocukların okul ortamında sessiz ve pasif kaldıkları anlaşılmıştır. Bunun sebebi olarak zamanlarının çoğunu evde geçirmeleri, dış dünyaya yeterince açılmamaları, diğer insanlar ile iletişim kurmakta güçlük çekmeleri gösterilebilir. Çocuklar okul ortamında faal olmaktan kaçınılmaktadırlar. Kurum geçmişi ve kısa süre de olsa yaşamış oldukları zor aile şartları onların ev dışındaki çevrelerinde içlerine kapanık olmalarına bir neden olarak gösterilebilir. Çocukların dış dünyaya yeterince açık olmamalarından dolayı okulun sosyalleştirme fonksiyonunun onlar üzerinde gözle görülür etkisi olmadığı söylenebilir.

“Öğretmenlerimle aram iyi Öğretmenlerimden yana hiçbir zaman kurumda olmamın baskısını hissetmedim ama onlarla öyle çok özel hayatımdan konuşmam, genelde dersler ve eğitime dair şeyler...”(DG-02)

“Okuldaki öğretmenlerimi seviyorum benimle ilgileniyorlar Okuldaki öğretmenlerimin benimle ilgilendiği konular genelde okul ve derslerimle ilgili oluyor. Okuldaki öğretmenlerimden öyle baskı hissetmedim. Seviyorum onları da.”(DG-04)

“Benim hayatımın baş aktörü, okuldaki Halit hoca diyebilirim. Onunla disiplin kurulunda tanıştık. O da zor bir hayattan gelmiş ve benim çok ilgilendi. 9. Sınıftayken tam bir çöküş içindeydim. Derslerim çok kötüydü ve sigaraya başlamışım. O sırada Halit hoca elimden tuttu. Hayata dair her konuda bana o öğretti. Bana hep destek oldu. Kurumda kaldığım sürece kendimi hiç kimseye bu kadar yakın hissetmedim. Ayrıca okuldaki öğretmenlerim bana hep destek oldular hiçbir zaman kurum bakımında olmanın baskısını hissetmedim.”(DG-07)

Çocukların arkadaşlık ilişkilerinde üçüncü çevre olarak okul ve ev dışında herhangi bir yerden kurdukları arkadaşlıklar düşünülmüştür. Çocuklara bu tür arkadaşlıkları olup olmadığı sorulmuş, varsa sosyalizasyon süreçleri içerisinde ne derece etkili olduklarını gösterecek deşme soruları yöneltilmiştir. Ayrıca toplumsal cinsiyet bağlamında, kurum işleyişi dolayısı ile erkek arkadaşları ile aynı ortamda çok sık

bulunmayan kızların, diğler sosyal çevrede karşı cinse karşı davranışları, yüklediği anlamlar anlaşılmal istenmiş ve bu yönde sorular yöneltilmiştir.

Çocuklar genelde kurum bakımı, okul veya dersane dışında arkadaşları olmadığını ifade etmişlerdir. Olanlar ise daha önce yaşamakta oldukları aile ve yakınlarının yanlarından olduğunu ifade etmiştir.

“Okul ve ev dışında bir yerden arkadaşım yok. Dershaneye gidiyorum ama ordakilre çok muhabbetim yok yani. O yüzden arkadaşlarım evden ve okuldan diyebilirim.”(DG-10)

“Başka arkadaşım yok, zor güvendiğim için zor arkadaşlık kuruyorum.”(DG-02)

“Okul ve ev dışında çisem ablamın çevresindeki arkadaşları ile görüşüyordum ama çok sık değil çünkü zamanımın çok büyük bir kısmı burada geçiyor. Ben uyumlu ve aşırı sosyal bir insanım sizinle de herhangi bir otobüste tanışıp konuşuyor olabilirdik, ben hemen kaynaşır muhabbet ederimi severim böyle şeyleri.”(DG-07)

Kuruluşların cinsiyet ve yaşlara göre ayrılmasının pek çok yararı ve gerekliliği olduğu gibi bu olumsuz yönleri de vardır. Sosyalizasyon sürecinde kişilere atfedilen roller kurum bakımında sınırlı ve oldukça farklıdır. Erkek modelini sadece müdür, şoför, öğretmen olarak gören çocuklar, erkek akranları ile iletişim kurmada güçlük yaşamaktadırlar. Ya da tamamen ters bir şekilde aşırı ilgi ve alaka göstermektedirler. Karşı cins ile iletişimde denge kurma problemi, kurum bakımındaki çocukların sosyalizasyon sürecinde karşımıza çıkabilecek olası problemlerdendir.

İçerisinde anne baba ilişkisi barındırmayan bu kurumlarda ailenin yerini kurum personeli almaktadır. Gerek yönetmeliğe dayalı görev dağılımında, gerekse çevresindekilerin yüklediği anlamla, her açıdan ana-babanın görevini üstlenen kurum personelidir. Bu nedenledir ki bu kurumların kuruluşundan bu yana türemiş “müdür baba”, “bakıcı anne” gibi söylemler bulunmaktadır. Bakım personeli, grup sorumlusu veya çocuk evi sorumlusu, müdür, şoför, güvenlik vs. bütün personel bu kurum çatısı altında görevlerini yerine getirirse de aynı amaç doğrultusunda yaşamlarının çoğunu birlikte geçirmektedir.

Çocukların bakım elemanlarından beklentileri ve birçok konuda onları örnek almaları yapılan görüşmelerde yinelenmiştir. Çocuklar bakım personeline genel olarak abla veya anne diye hitap etmektedirler. Fakat bu hitap şeklinin anne veya abla olması onlara yüklenen rolde herhangi bir farklılık yarattığı anlamına gelmemektedir. Nitekim “bakım personeli neden var?” sorusuna en yaygın cevaplar “bize bakması için”, “yemek yapması için”, “temizlik yapması için” şeklindedir. Bakım elemanından beklentiler ve onunla yapılan paylaşımlara değinildiğinde ise anne kız ilişkisinde olduğu gibi, anlayış, sevgi, şefkat, ilgi beklentileri bulunmakta, sıkıntılar, sorunlar, sevinçler, başarılar paylaşılmaktadır. Buradan hareketle toplumumuzda yaygın olarak anneye yüklenen rol çerçevesinde bir kız çocuğunun annesinden beklentilerinin büyük kısmının bakım elemanından beklendiği görülebilir. Bu sonuçtan çocukların bakım elemanlarını anne veya ablaları gibi gördüklerini çıkarsak bile para kazanmak ve çalışmak için orada buldukları gerçeği çocukların zihninde yer etmiştir. Bu durum bakım elemanının iş kimliğinden tamamen sıyrılmadığının göstergesidir

“Küçükken cici anne diyorduk şimdi abla diyorum. Ben bir sürü bakım elemanı gördüm, genel olarak hepsiyle aram iyiydi. Arkadaşlarımla olduğu gibi bakım elemanlarıyla da eskiden çok iyiydik ama şimdi biraz daha mesafe var. Mesafe var çünkü burada çok kural var. Eskiden yurttayken müdürler bakım elemanlarına çok baskı yaparlardı, bakım elemanları da bize yönelirdi bizimle samimi olurdu. O kadar alışmıştık ki birisi işten ayrılrsa çok üzülürdük. Aramızda duygusal bağ oluşmuştu hissediyordum. Bakım elemanları bence samimiler içtenler. Ablalarımız hayata ve kişiliğimize yönelik sürekli tavsiyeler veriyorlar. Mesela “dışarıya çıkınca şunları şunları yapsan senin için daha iyi olur” gibi önerileri oluyor. Bunlar benim hoşuma gidiyor çünkü ders çıkarabiliyorum.” (DG-02)

“Ben onlara abla diye hitap ediyorum. Onlarla içimden gelen her şeyi paylaşırım çünkü kendime yakın hissediyorum ve seviyorum. Onların kendilerine özel her şeyi benle paylaşmaları hoşuma gidiyor. Yemek yapmayı, temizlik yapmayı bu türden birçok şeyi ablalarımın öğrendim. Bakım elemanları bize hayatımızda yardımcı olmak için ve iş amaçlı buradalar. Onlarla aramda duygusal bir bağ oluştuğunu hissediyorum. Bize her şeyi güzellikle anlatıyor ve öğretiyorlar.” (DG-12)

“Bakım elemanlarına abla diye hitap ediyorum. Onları seviyorum fakat çok bağlanmamaya çalışıyorum. Onları samimi buluyorum fakat yüzde yüz güvenmiyorum. Her şeyimi onlarla

paylaşmam. Bence onlar burada yemek yapmak, temizlik yapmak bir şeyler öğretmek, derslerimize yardımcı olmak için varlar. Her zaman adil davrandıklarını düşünmüyorum. Daha önceden tanıdıkları kızlar daha özel davranıyorlar.”(DG-08)

“Ben onlara küçüklüğümde beri anne diye hitap ediyorum. Onlarla içimden gelen her şeyi paylaşmam çünkü hepsine güvenmiyorum Onlarla bir şeyler paylaşmam için sevmem ve güvenmem gerek. Yemek yapmayı, temizlik yapmayı bu türden birçok şeyi annelerden öğrendim. Bakım elemanları bize hayatımızda yardımcı olmak için buradalar. Bizlere çok şey öğretiyorlar. Onlarla aramda duygusal bir bağ oluştuğunu hissediyorum. Onları anne gibi görüyorum.”(DG-14)

“Bakım elemanlarına abla diye hitap ediyorum. Ama onlara aynen şöyle dedim “eğer bana annelik yaparsanız size anne derim.” Onlarla bir şey paylaşmam için kendime yakın hissetmem gerekir. Şimdiye kadar yakın hissettiğim bakım elemanları oldu. Çok sevdiğim bir ablam vardı beni sürekli çok fazla konuştuğum konusunda uyarır, hatalarımı gördüğünde düzeltmem için bir şeyler anlatır, yurttan kaçan arkadaşlarımı örnek almayayım diye benimle hep ilgilenirdi. Ben herkesin samimiyetine inanmam, uzun bir süre tanımam gerekir. Sorunlarım sıkıntılarım olduğunda çoğunlukla okuldaki Halit hocamla paylaşırım.”(DG-07)

Aile ortamında çocuklar aile bireylerinin çoklu rollerine tanıklık ederler; annenin aynı zamanda bir eş, kardeşin çocuk olmasını görmeleri gibi, bu da çocukların sosyal algılarının gelişmesini destekler. Fakat bu durum kurum çalışanları ve çocuklar arasındaki ilişkilerde geçerli değildir. Aksine, kurumlarda, çalışanların sabit rolleri ve davranışlarından söz edilebilir. Bakım personelinin yapmakla yükümlü olduğu işleri, çocukların gözünde bir iş için orada bulunan kadın olarak kalmasına neden olmaktadır. Kendi aileleri ile yaşantılarında evde çalıştığı için ücret alan ve 24 saatte bir değişen anneleri olmamıştır. Dolayısıyla çocuklar kavram ve rol ilişkisini kuramayıp bu ilişkisizliğin çatışmalarını davranışlarına yansıtmaktadırlar. Anne veya abla rolünde gördükleri bireylerin sürekli değişmesi, çocuklarda güven arayışını, arttırmıştır.

Görüşmeler sırasında çocukların bakım elemanlarını birçok konuda dile getirdikleri, her yönüyle örnek aldıkları ortaya çıkmıştır. Fikirlerinin değerlerinin, bakış açılarının şekillenmesinde bakım elemanlarının etkisi olduğu gibi, tavır, davranış ve giyim konusunda da örnek alındıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların bakım elemanlarını “temizlik yapmak” “yemek pişirmek” ve “bizimle

ilgilenmek”görevlerinden sorumlu kişiler olarak tanımlamalarına da sıkça rastlanmıştır. Çocukların verdiği yanıtlar doğrultusunda bakım elemanlarının yukarıda bahsedilen görevlerinin yanında hayata dair öğütler verdiği, nerede nasıl davranmaları ve nasıl giyinmeleri gerektiği hakkında bilgileri paylaştığı, anlaşılmıştır. Buradan hareketle çocukların sosyalizasyon süreci içinde etkin rol alan bakım elemanının toplumsal cinsiyet algısının, fikir, düşünce, inanç ve değerlerinin çocuklara yansıdığı sonucundaise çocukların davranışlarının şekillendiği söylenebilir.

Çocukların bakım elemanından sonra en sık gördüğü personel olan grup sorumlusu veya çocuk evi sorumlusu, 24 saat boyunca çocuklarla aynı mekanı paylaşmasa da sorumlulukları nedeni ile onlarla en yakından ilgilenmesi gereken personeldir. Dolayısıyla çocuklar üzerindeki etkisinin büyük olması da muhtemeldir. Bu etkiyi görebilmek için personel hakkında çocuklara çeşitli sorular yöneltilmiştir. O soruların cevaplarından bazıları şu şekildedir;

Sorumluza hocam diyorum. Hocamla da birçok şeyi paylaşıyorum ama bakım elemanlarına kendimi daha yakın hissediyorum. Bizi düşünmesi bizim için bir şeyler yapması hoşuma gidiyor Ama üzerimdeki her şeye karışmasını sevmiyorum, saçlarıma ojelerime kıyafetlerime çok karışıyor. Düzenli ve dürüst olmayı hocamdan örnek aldım ama üzerimde bakım elemanlarının daha çok etkisi var. Genel anlamda onu seviyorum, aramızda bir sorun yok. Hocamın adil olduğunu düşünüyorum.”(DG-12)

“Sorumluza öğretmenim diyorum. Kendimi en çok grup sorumluma yakın hissediyorum. Onunla her şeyimi paylaşıyorum. Onunla konuşmayı çok seviyorum. Sevmediğim bir özelliği yok. Grup sorumlusu bana hep bir şeyler öğretiyor, sürekli tavsiyelerde bulunuyor. Herkese eşit davrandığını düşünüyorum.”(DG-06)

“Sorumluza hocam diyorum. Sorun veya sıkıntı paylaşmam için iyi tanımam gerek. Bakım elemanı ile grup sorumlusu arasında çok fark görmüyorum Sevmediğim özellikleri; beni hep belli bir karakter içine sokmaya çalışıyorlar, öyle olunca ben çok bunalıyorum, kavga ediyorum. Bence herkese eşit davranıyor ve sorunları konuşarak hallediyor.”(DG-10)

Yapılan görüşmeler sonucunda çocukların, genellikle bakım elemanı – grup sorumlusu ayrımı yapmadığı anlaşılmıştır. Yalnız iş hiyerarşisinde daha üst kademedede

olduğunu gerekçe göstererek sorunlarını grup sorumlusuna açtığını ifade eden çocuklar olmuştur. Genel itibariyle çocukların grup sorumluları ile anlaştıkları görülmüştür. Çocuklardan bazıları kurum geçmişinde rastladıkları olumsuz olaylar nedeniyle eski grup sorumlularından şikayet ederken bazıları halen başlarında olan grup sorumlusundan, hareketlerine çok müdahale etmesi ve kıyafetlerine karışması gibi sebeplerle şikayetçi olmuştur.

Sosyalizasyon açıklamalarında, sosyalizasyon aracı olarak gösterilen kurumlardan aile ile okul ilişkileri ayrı ayrı ele alınmaktadır. Çünkü okul çocuğun eğitimi yönüyle psiko-sosyal gelişimi ile ilgilenirken, aile çocuğun her yönü ile topluma kazandırılmasında etkili bir kurumdur. Oysa bu kurumda daha önceki hayatlarında belki babalarının belki annelerinin görevini üstlenmiş olarak gördükleri kişi grup sorumlularıdır. Bu personele “hocam” veya “öğretmenim” şeklinde hitap eden kızların zihninde rol-kavram karmaşası meydana gelmektedir. Okulda gördüğü öğretmen ile çocuk evinde gördüğü öğretmenden beklentileri farklılaşmış durumdadır. Fakat çocuklar bu karmaşayı kendi sosyalizasyon süreçleri içerisinde eritmiş ve hatta içselleştirmişlerdir. Grup sorumlusunun karakterinin ve davranışlarının çocuğa yansiyarak onları yönlendirdiği düşünülebilir. Genel cevaplardan grup sorumlusunu sinirli ve agresif bulan kızların da agresif olduğu, memnun oldukları sorumlunun yanında ise daha olumlu davranışlar sergiledikleri anlaşılabilir. Dolayısıyla grup sorumlusu çocuğun üzerinde olumlu olumsuz her türlü etkiye sahiptir.

Kurumda bulunan diğer personel hakkında çok fazla derin bilgiye ulaşılammış ve çocukların bu personelle ilişkisinin kuvvetli olmadığı görülmüştür. Okul ev arasında geçen günlerin içinde çocukların en çok ilişki kurduğu personel yine bu iki mekan arasında olan insanlar olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla grup sorumlusu, bakım personeli ile kıyaslandığında kuruluş müdürü, müdür yardımcısı, güvenlik görevlisi, hemşiresi, şoförü sosyalizasyon sürecinde daha az etkilidir denebilir.

4.2.3. Kurumsal Yaşam

Kurum bakımının belki de aile ortamından en büyük farkı, işleyişini takip eden bir yönetmeliğin bulunması ve bağlayıcı kanun ve kurallarının bulunmasıdır. Son hizmet modelleri ile bu kurumsal baskı her ne kadar çocuklara yansıtılmamaya çalışılsa da, nihayetinde resmi bir kuruluş olduğu için bu bürokrasi havası hissedilecektir. Ancak görüşmeler sonucunda alınan yaygın cevap çocukların bu kurallara uyum sağladığını kuralı hayatın bir parçası olarak gördükleri ve onlar için düzen ve mutluluğun kaynağı olduğunu göstermektedir.

“Kurallarr bilmem... Sonuçta düzen var bu güzel bir şey. Sonuçta kurallar olduğu için bir arada yaşayabiliyoruz bence.”(DG-06)

“Kurallar beni rahatsız etmiyor ben memnunum. Zaten istediğim her şey oluyor böyle güzel devam etsin bundan sonra benim annem babam burasıdır.”(DG-19)

“Burada kuralların olmasından etkilenmedim hiç. Belli bir yemek yeme saati ve hergün değişen annelerin olması falan bence bunda kötü bişey yok. Böyle olması gerekir.”(DG-18)

“Kurallar beni zaman zaman sıkıyo. Özgürlüğümüz kısıtlanıyomuş gibi geliyo ama yinede olması gereken bir şey.”(DG-10)

Kendi ailesinin yanında sosyalizasyon sürecini geçiren çocuğun, kurum bakımındaki çocuğun karşılaştığı kadar kural ve düzenle karşılaşmadığı bilinen bir gerçektir. Kurallar ve sınırlar çocukların toplu yaşamalarını kolaylaştırmak amacı taşısa da kurum bakımında çocukların özgür ve bireysel hareketlerini engellemektedir. Ayrıca çocukların istek ve arzularının bu kural ve kanunlar gerekçe gösterilerek kısıtlanması, çocukların bu isteklerini bastırmaları çocukların olumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir.

Görüşme sırasında alınan bir diğer yaygın cevap ise çocukların bu kurallardan ve aşırı düzenden rahatsız olmadıkları yönündedir. Kurum bakımında yıllarını geçiren bu

4.2.4. Bakım Elemanları

Çocuk evlerinde kalmakta olan çocukların sosyalizasyon sürecine etki eden faktörler anlaşılmaya çalışırken yapılan görüşmelerle bu süreç çocukların yaklaşımıyla ele alınmıştır. Sürecin daha iyi anlaşılabilmesi için süreci etkileyen kaynakların yaklaşımı, düşünceleri, deneyimleri bilinmelidir. Araştırma kapsamında ele alınan kaynaklardan çocukların sosyalizasyon sürecinde etkili rol alan bakım elemanları ve onların çocuklara yaklaşımının anlaşılabilmesi için, kurumdan farklı demografik özellikler taşıyan 5 bakım elemanı ile görüşülmüştür.

Bakım elemanlarının çoğu, çocukların onlara atfettikleri rollerin farkındadırlar. Çocukların davranışlarının şekillenmesinde, fikir ve inançların oluşmasında, değerler yargılarının oluşmasında etkili olmaları bakım elemanlarının çocuklara yaklaşımıyla ilgilidir. Görüşme yapılan kadınların tümü en az 3 yıl bakım elemanı olarak çalışmıştır. En genci 30 yaşında olan bu kadınlar arasında evli olanlar, hem evli hem de çocuk sahibi olanlar ve bekar olanlar bulunmaktadır. En az lise eğitimi ile birlikte çocuk gelişimi üzerine sertifikası da bulunan kadınlar çalışmakta oldukları Tekirdağ ilinde çocuk evlerine yakın yerlerde ikamet etmektedirler.

Çocuk evlerinde çalışmakta olan kadınlar ev içerisinde sağlamaları gereken düzen ve çocukların bakımı gibi geniş bir görev alanına sahiptirler. 24 saat esaslı nöbet sistemiyle bakım elemanının iş yükünün azalması amaçlanmıştır. Bu durum evde 3 ayrı bakım elemanının çalışmasını gerektirmektedir. Çocukların bakım elemanlarını anne olarak görmesi bu noktada farklılaşmaktadır. Normal şartlarda bireyin anne rolüyle tanıdığı bir biyolojik annesi olurken çocukların 3 ayrı karakterde anne tanınması, onların anne rolüne farklı ve değişen anlamlar yüklemesini beraberinde getirmektedir. Çocuklar genellikle kendilerine daha yakın hissettikleri bakım elemanlarıyla daha fazla etkileşim halindedir. Ev içi disiplini sağlamak, düzen sağlamak, görev tanımının gereklilerini yerine getirmek bununla birlikte de çocuklarla sürekli iletişim halinde olup onlarla yakınlık kurmak bakım elemanlarının çalışan kimliği ile anne rolü arasında sıkışmasına

neden olmaktadır. Kurum ve kuruluş idaresinin bakım elemanlarından beklentileri, çocukların kendilerinden beklentileri ile çakıştığı durumlarla sıkça karşılaşan bakım elemanları bu çatışmayı aşmak için sürekli yeni yöntemler üretmektedirler. Çocukla doğrudan iletişim halinde olan kadınlar evde düzeni, bir arada olmayı ve sürekliliği sağlayabilmek için çocukları tanımak, sevinçlerini, hüzünlerini paylaşmak, onları anlayabilmek gerektiğine inanmaktadırlar.

Çocuklar sosyalizasyon süreçleri boyunca sürekli öğrenmeye açıktırlar ve öğrenme yolu ile birçok davranışı göstermektedirler. Bakım elemanları doğru ve yanlışın aktarımında, yaşanan yerin kültürünün paylaşımında, değerlerin oluşumunda çocuklarla sürekli etkileşim halindedir. Toplumda aktif bir şekilde varlığını sürdüren kadın olarak bakım elemanları çocuklara nasıl bir kadın olmaları gerektiği, toplumun kendilerinden beklentiler, hangi davranışın takdir edilip hangi davranışın ayıplanacağı gibi öğretilerle toplumsal cinsiyet kimliği inşasının önemli bir parçasıdır.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

“Çocuk Evlerinde Bulunan Kız Çocuklarının Sosyalleşmesi Üzerine Niteliksel Bir Araştırma: Tekirdağ İli Örneği” adlı bu niteliksel çalışma için Tekirdağ ilinde Çocuk Evlerinde koruma ve bakım altında bulunan 13-17 yaş arasındaki 20 kız ile görüşülmüştür. Görüşmeden önce araştırma ve kim olduğumuz hakkında kısa bilgi verilerek görüşmelerin verimli geçmesi hedeflenmiştir. Çocukların sosyalleşme sürecine etki edebilecek genel başlıklar çıkarılmış bu çerçevede açık uçlu sorular hazırlanarak görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşmeler sırasında çocukların personel, arkadaş, okul ilişkileri hakkında genel algılarına ulaşmaya çalışılmıştır. Çocukların sosyalleşme sürecinde etkili olduğu düşünülen bakım elemanlarının konuya yaklaşımını anlayabilmek için kurumda çalışmakta olan 5 bakım elemanı ile görüşme yapılmıştır.

Bu araştırma bir niteliksel ve yorumsamacı çalışmadır. Tekirdağ ilinde çocuk evlerinde kalmakta olan çocukların sosyalleşme sürecini anlamayı hedeflemiştir Bu nedenle bulgular ve sonuçlar sadece Tekirdağ ili çocuk evlerindeki çocukları kapsamaktadır. Dolayısıyla ulaşılan bulgu ve sonuçları kurum bakımında olan bütün çocuklara genellemek mümkün değildir. Ancak bu çalışma kurum bakımındaki çocukların sosyalleşme sürecini anlamayı amaçlayan yeni çalışmalara ışık tutacak bir kaynak olabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerden yola çıkarak şu sonuçlara ulaşılabilir:

Görüşülen kızlar 5 – 6 kişilik gruplarla 4 ayrı evde kalmaktadır. Evler Tekirdağ ilinin merkezinde genellikle sosyo-ekonomik düzeyi yüksek muhitlerde bulunmaktadır. Evler toplumumuzda yaygın aile modelini oluşturması amacı güdülen dekore edilmiş,

oldukları yuva – yurt sisteminden daha güzel olduğunu genel olarak da memnun olduklarını belirtmişlerdir. Memnuniyet durumu çocukların yaşadıkları yerler arasında değerlendirme yapmasının sonucunda oluşmaktadır.

Çocukların sosyalizasyon sürecinin anlaşılabilmesi için hâlihazırdaki konumlarıyla birlikte daha önceki yaşantıları da bilinmelidir. Sosyalizasyon bireyin doğumuyla başlayan bir öğrenme süreci olduğundan çocukların daha önce yaşadıkları yerler ve nasıl bir sosyal çevreden geldiği bu süreçte etkili olmuştur. Kırsal kesimden doğrudan kurum bakımına alınmış kızların kendilerinden beklenilene yapma, uyum sağlama, kabullenme gibi davranışlar gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Doğumundan itibaren birçok il ve birçok kuruluş gezen çocukların ise bu süreçte tanıklık ettiği olaylar, kişiler, gördüğü kültürlerin çeşitliliği sonucu daha dışa dönük, özgüvenli ve benmerkezci oldukları söylenebilir.

Anne baba yoksunluğu ve çocukluk döneminde yaşanan travmalar çocukların hayata bakışlarını, ilgilerini, beklentilerini yönlendirmektedir. Çocukların öz ailelerinden göremedikleri ilgiyi arkadaşlarından ve çocuk evi sorumlusundan ve bakım elemanından beklemeleri bu nedenledir. Çocukların birçoğu aile ve kardeş özlemi duymaktadırlar. Bu durum çocukların buldukları ortama adaptasyonunu zorlaştırmakta, uyumunu engellemektedir. Çocukların iç dünyalarında yaşadıkları gerilimler, kırgınlık, nefret ve üzüntü olarak dışarı çıkmakta ve zaman zaman kendilerini sosyal çevreyle iletişime katmasına neden olmaktadır. Çocuğun sosyal çevreyle iletişimi ölçüsünde başarılı sosyalizasyon mümkündür. Bu nedenle geçmiş yaşantılarındaki travmalarla, üzüntüleriyle, özlemleriyle baş edebilen çocuklar, buldukları toplumda birey olarak varlıklarını sürdürmekte zorlanmamaktadırlar.

Çocukların boş zamanlarının çoğunu evde geçirmektedirler. Boş zamanlarını değerlendirme biçimlerini bilmek ilgi alanlarını, hedeflerini, öğrendiklerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Görüşme yapılan çocukların geneli okul sonrasında eve gelerek, ders çalıştıklarını, ödev yaptıklarını, televizyon seyrettiklerini, kitap okuduklarını,

odalarını düzenlediklerini, temizliğe ve yemek yapımına yardım ettiklerini ifade etmişlerdir.

Çocukların buldukları yerlerin şartları doğrultusunda yapıp ettikleri değişmektedir. Akran grubundan ve bakım elemanlarından öğrenerek içselleştirdikleri davranışlarla birey olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Ev içinde, okulda, diğer sosyal çevrelerde kabul görebilmek için kendilerinden beklenen davranışları göstermektedirler. Toplumda kabul görmeyen bir davranış gösterdiklerinde dışlanma, ayıplanma, uyarılma, ceza alma gibi sonuçlar çocukların sosyalleşerek topluma katılımını zorunlu kılmıştır.

Çocukların toplumsal cinsiyet bağlamında kız çocuklarına yüklenen rol ile kızların kendilerine uygun gördükleri rolün kıyaslanabilmesi amacı ile evde ne tür işler yaptıkları ve bunları ne için yaptıkları sorulmuştur. Bu soruya alınan en yaygın cevap “temizliğe yardım ederim” “yemeğe veya sofraya hazırlamaya yardım ederim” “odamı toparlarım” şeklinde olmuştur. Bunlar toplumumuzda genelde kadından beklenen işlerdir. Toplumsal cinsiyet rolleri öğrenmeye bebekken başlayan birey annesinden nasıl bir kız olması gerektiğini babasından nasıl bir erkek olması gerektiğini öğrenir. Birey sosyalizasyon sürecinde çevrenin kendisinden beklentileri doğrultusunda yapıp edebileceklerini öğrenir. Çocuk evlerinde ise çocuklar en sık iletişim halinde olduğu bakım elemanlarından öğrenmektedirler. Bakım elemanının görev alanı gereği yaptığı işler çocukların öğrenmesi gereken bir beceri olarak karşısına çıkmaktadır. Çocuklar çoğunlukla bu becerilerin yaşamı sürdürebilmek için gerekli olduğunu, sosyal çevre tarafından beğenilen kadın olmanın bu becerileri kazanılmasıyla olduğunu düşünmektedirler. Çocuklar evde yemek yapmak, temizlik yapmak vb. işlerden sorumlu tutulmamaktadırlar. Bu tür işlerden sorumlu kişi bakım elemanlarıdır. Fakat çocuklar bunları öğrenmeyi evde uyum içinde yaşamının bir gerekliliği olarak algılamaktadırlar.

Sosyalizasyon sürecinde birincil etkiye sahip akran grubu ile çocukların iletişimi hakkında sorular yöneltilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda, çocukların arkadaşlarından en çok bekledikleri şeyin sadakat ve güven olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte sır paylaştıkları ve duygularını açtıkları ilk grup arkadaş grubudur

denebilir. Akran grubu çocuğun sosyalizasyonunda edindiği davranışların kaynağıdır. Çocukların kurum bakımı süresince sürekli birlikte vakit geçirdikleri arkadaşlarıyla toplumsal yaşama dair pek çok bilgiyi öğrenerek paylaştıkları anlaşılmıştır. Bununla birlikte birbirlerinin davranışlarını örnek adlıkları ve giyim kuşam konusunda özentili oluşturdukları gözlenmiştir. Bu durum çocukların birbirlerinden etkilenecek birtakım değer ve beğenilerini oluşturduklarını göstermektedir.

Okul ve dersane gibi eğitim kurumlarında sürdürdükleri arkadaşlık ilişkilerinin evdekiler kadar kuvvetli olmadığı yaygın fikirler arasındadır. Bununla birlikte çocuklar bu iki arkadaşlık ilişkisi arasındaki farkı birlikte zaman geçirme faktörüne bağlamaktadırlar. Buradan hareketle çocukların sosyalizasyon sürecinde akran grubunun etkili olduğu, okul arkadaşlarının evdeki arkadaşlarından daha az etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Öğrenme sosyalizasyonun gerçekleşmesi için zorunlu olarak vardır. Çocukların doğrudan öğrenme amacıyla devam ettikleri okul ve öğretme işinden sorumlu öğretmenin sosyalizasyon sürecindeki rolü önemlidir. Çocukların öğretmenleri ile ilişkileri, onlara atfettikleri değer, onlardan beklentileri bu süreçteki etkinin şiddetini belirlemektedir. Görüşme yapılan çocukların öğretmenlerini yaşamlarının çok önemli bir yerinde konumlandırmadığı, beklentilerini okul ilişkileri ile sınırlı tuttuğu anlaşılmıştır. Görüşülen çocukların öğretmenleri ile ilişkileri akran grubu veya bakım elemanları kadar yoğun değildir. Dolayısıyla sosyalizasyon sürecindeki etkisi de bu ölçüde belirsizdir.

Bu niteliksel çalışmada ele alınan sosyalizasyon sürecinde bakım elemanı ve personel etkenine vurgu yapılmak istenmiştir. Bakım elemanlarının, çocukların en çok iletişim halinde oldukları bireyler olması ve sürekli etkileşim halinde olmaları, bakım elemanlarının öznel doğrularını, yanlışlarını, görüşlerini, yaklaşımlarını doğrudan ve kolaylıkla çocuklara aktarmasını sağlamıştır. Sosyalizasyon sürecinde ilk ve en etkili kurum ailedir. Aile bireylerinden anne, baba, kardeşler sürekli karşılıklı etkileşim yoluyla birbirlerini sosyal dünyaya hazır hale getirirler. Çocuk evlerinde bulunmayan bu

anne, baba, kardeş ilişkisi yerini benzer rollere bırakmıştır. Dolayısıyla anne rolüne en yakın bakım elemanı, baba rolüne en yakın çocuk evi sorumlusu, kardeş rolüne en yakın birey olarak ise ev arkadaşları görülmektedir. Bu bireyler görüşme yapılan çocukların sosyalizasyon sürecinde aile kurumunun ve üyelerinin işlevi kadar etkilidir. Görüşme yapılan çocukların duygularını, deneyimlerini paylaşmada bu bireylere başvurması, öğrendikleri birçok davranışın şekillenmesinde bu bireyin etkisinden söz etmesi sosyalizasyon sürecindeki etkinin varlığına örnek olarak gösterilebilir.

Bakım elemanları ile yapılan görüşmeler sonucunda, bu bireylerin çocukların davranışlarının şekillenmesinde etkili olduklarının farkında oldukları anlaşılmıştır. Bakım elemanlarının hayat görüşleri, edindikleri toplumsal cinsiyet rolleri, değerleri, çocuklara aktardıkları tüm öğretilerde etkili olmaktadır.

Çocukların kurum personeli kapsamında iletişim halinde oldukları diğer personel hakkında genel sorular sorulmuştur. Burada çocukların sosyalizasyon sürecine etki edebilecek farklı faktörlerin olma ihtimali göz önünde bulundurulmuştur. Çocuklar bakım elemanı ve grup sorumlusu dışında, müdür, müdür yardımcısı, şoför vb. personelle iletişim halinde olduğunu ifade ederek bu iletişimin çok kuvvetli olmadığını ve onları çok sık görmediklerini ifade etmişlerdir. Bu ifadeler ışığında kurum bakımında yetişen kızların sosyalizasyon sürecinde diğer personelin birincil etkisinden söz etmek mümkün değildir.

Sosyalizasyon bireyin toplumunun bir üyesi haline gelmesini sağlayan öğrenmelerin hepsini kapsayan bir süreç olduğuna göre, kurum bakımında geçirilen bu süreçte toplumsal değerlerin, kültürün, doğruların yanlışların ayıpların öğrenilmesi, sosyalizasyonu sağlayan araçların farklı olması sebebi ile farklılıklar göstermiştir. Ana-babanın yerini personel, öz kardeşlerin yerini arkadaşlar almıştır. Ve bütün bunların arka planında çocukların kurum bakımına alınma sebeplerin oluşturan sosyal, ekonomik yetersizlikler ve ağır travmalar vardır.

Sosyalizasyon, araştırmamızda ele aldığımız hususlarla sınırlı olamayacak kadar geniş alana sahip bir kavramdır. Dolayısıyla araştırmamız ve ulaşılan sonuçlar sosyalizasyon sürecinin yalnızca bir kısmına ışık tutmayı hedeflemektedir.

Toplumda farkedilmeyen varlıklarına vurgu yaparak, daha kolay sosyalize olmalarını sağlayacak çalışmalar yapılması çocukların topluma kazandırılması yönünden faydalı olacaktır. Sosyalizasyon süreci çocuğun doğumundan itibaren hayata dair tüm öğrenmelerini ifade eder. Bu süreçte birey haline gelir ve toplumda varlığını gösterir. Kurum bakımında bulunan çocukların sosyalizasyon süreçleri boyunca karşıkışıya kaldıkları güçlüklerin giderilerek toplumla daha iç içe, dışa dönük, iletişime açık, bireyler olmaları sağlanmalıdır. Çocuk Evlerinde bulunan çocukların, iletişim ağları geniş tutulmalı, çocukların çoklu rol modellerini görmelerine olanak sağlanmalıdır. Böylelikle çocuğun değer yargılarını, kişilik özelliklerinin oluşumda davranışlarının şekillenmesinde çeşitli kaynaklardan yararlanması söz konusu olacaktır.

Boş zaman değerlendirmesi çocukların sosyalizasyon sürecinde en etkili kaynaklardandır. Bu nedenle çocukların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri, farklı alanlar yaratılması, beceriler kazandırılması, aktif ve üretken birey olmasını sağlayacak etkinliklere katılımlarının sağlanması, gezi, tiyatro, kamp gibi sosyal etkinliklere ağırlık verilmesinin faydasından söz edilebilir.

Çocukların en sık iletişim kurdukları bakım elemanları ve kurum personelinin çocuklara yaklaşımı, bilgilerini aktarma yöntemleri, bakış açısı önem taşımaktadır. Bu personelin seçiminde çocukların faydası gözetilmeli, yalnızca yemek yapabilen, temizlik yapabilen bireyler değil, her yönüyle çocuklara katkı sağlayabilecek bireylerin seçilmesi gerekir.

Sosyalizasyon süreci çocuğun birey haline gelebilmesini, çevresi tarafından kabul görmesini, topluma uyumunu ve adaptasyonunu sağlayan bir süreçtir. Dolayısıyla çocukların bu süreçteki deneyimleri, karşılaştıkları kaynaklar, önem taşımaktadır. Sosyalizasyon sürecinin önemini vurgulayacak ve bu doğrultuda projeler üretecek ve

yapabilen bireyler değil, her yönüyle çocuklara katkı sağlayabilecek bireylerin seçilmesi gerekir.

Sosyalizasyon süreci çocuğun birey haline gelebilmesini, çevresi tarafından kabul görmesini, topluma uyumunu ve adaptasyonunu sağlayan bir süreçtir. Dolayısıyla çocukların bu süreçteki deneyimleri, karşılaştıkları kaynaklar, önem taşımaktadır. Sosyalizasyon sürecinin önemini vurgulayacak ve bu doğrultuda projeler üretecek ve faaliyete geçirilecek çalışmaların yapılması hem toplumsal düzen ve ilerleme açısından hem de sosyalleşen bireyler açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akay, İ., (2006). *Sosyalleşme Sürecinde Kitle İletişim Araçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Ünv. SBE.
- Akyüz, H. (2001). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavramları ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Aslantürk, Z., Amman, T. (1999). *Sosyoloji Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler*. İstanbul: Marmara Ünv. İlahiyat Fak. Yayınları.
- Atalay, A. (1998). *Spor Sosyolojisi*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Atalay, A. Akbulut, A. K., Yücel, A. S. (2013). *Bireylerin sosyal algısı ve sosyalleşme düzeylerinin gelişiminde reaksiyonel uygulamaların önemi*. Uluslararası Hakemli Aile ve Çocuk Eğitim Dergisi, 1(1), 18-29.
- Aziz, A. (1982). *Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları.
- Bekar, M. (2010). *Kadının Sosyalleşmesi*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 5(2). 34-48.
- Berberoglu, B. (2009). *Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş: Eleştirel bir Perspektif*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilhan, S. (1986). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını.
- Butler, J. (2010). *Cinsiyet Belası*. İstanbul: Metis Yayıncılık.

- Connell, R.W.(1987). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. İstanbul: Ayrıntı.
- Coştu, Y. (2009). *Sosyalleşme*. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 3(11), 89-112.
- Çaha, Ö. (2004). *Açık Toplum Yazıları*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Çelik, E. (1996). *Gençlerin Sosyalleşme Sürecine Kitle İletişim Araçlarının Etkileri*. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Dilek, Ç. Yeşiltuna, (1999) *Kitle İletişim Sürecinde Çocuk. İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. Eskişehir: Anadolu Ü.İ.F. Yayınları.
- Demirbilek, S. (2001). *Değişen Aile Yapısı ve Çocuğun Sosyalleşmesine Etkisi*. Sosyal Hizmetler Dergisi, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayını, 1(12), 23-42.
- Dilmen, N. Ögüt, S. (2008). *Sosyalizasyonun Yeni Yüzü Sosyal Paylaşım Ağları*. İstanbul: Marmara Üni. İletş. Fak. Yayınları.
- Dönmezler, S. (1994). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç yayınevi.
- Güldü, Ö. Kart, M. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme*. Ankara Üniv. S.B.F. Dergisi, 64(3), 97-115.
- Güngör, N. (1995). *Çocuk ve Toplum Çocuğun Toplumsallaşması*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

- Güran, N.** (1983). *Çocuklar İçin Kurum Bakımı ve Sosyal Hizmet*. Ankara: A.Ü. Basımevi.
- İmamoğlu, O.** (1991). *Çocuğun Aile İçinde Yetiştirme Ortamı ve Toplumsallaşması*. Ankara: Türk Aile Ansiklopedisi, C:1, T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Illich, I.** (1996). *Gender*. Ankara: Ayraç yayınevi.
- İsen, G., Batmaz, V.** (2006). *Ben ve Toplum*. İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2006). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kandiyoti, D.** (2011). *Cariyeler Bacılar Yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Karakuş, S.** (1991). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Karasar, N.** (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayan, vd.** (2012). *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi web – ofset.
- Kongar, E.** (2000). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Koştaş, M.** (2000). *Sosyalizasyon*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Köknel, Ö.** (1982). *Gençlik ve Spor, Spor Ansiklopedisi*. İstanbul: Yelken Matbaası.
- Kurktan, A.** (1979). *Genel Sosyoloji*. İstanbul: İstanbul Ün. İktisat Fak. Yayınları.
- Küçükşengül, Ş.** (1994). *Kitle İletişim Araçları, Yazın Ve Sanatın Çocuğun Toplumsal Kimliğinin Oluşumuna Etkisi. Dünya'da Ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik*

Gelişmeler. Ankara: I. Ulusal Sosyoloji Kongresi. Sosyoloji Derneği Yayınları.

Kümbetoğlu, B. (2012). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Layder, D. (2010). *Sosyal Teoriye Giriş*. İstanbul: Küre Yayınları.

Luckmann, T., Berger, P. L. (2008). *Gerçekliğin sosyal İnşası: Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Mutlu, E. (2004). *İletişim Sözlüğü*. Ankara Bilim ve Sanat Yayınları.

Neuman, W. L. (2009). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Yayınodası.

Oğuz, M. (2012). *Toplumsal Algılar ve Bireye Yansıyan Yönü*. İstanbul: Küre Yayınları.

Özdemir, N. Sefer, N., Türkdoğan, N. (2008). *Bir sosyal sorumluluk Projesi Örneği: "Korunmaya muhtaç Çocuklar"*. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 32(2), 285-305.

Özkalp, E. (2008). *Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu üniv. Yayınları.

Öztürk, F. (1998). *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

Swingewood, Alan (1998). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. Ankara: Bilim ve Sanat.

Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye Giriş: Temel Kavramlar*. Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Tolan, B. Ünver, Ö., Bulut, I. (1986). *12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları*. Ankara: MEGSB Yayını.

- Tolan, B. (1996). *Toplum Bilimlerine Giriş*. Ankara: Murat & Adım Yayınları.
- Türnüklü, A. (2000). *Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Topkar Matbaacılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M.C. (2002). *Yetiştirme Yurdunda Kalanların Toplumsal Bütünleşme Problemi*. 3(1). 10.09.2013 <http://www.e-sosder.com/>
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik Çağı*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Zijderveld, A. C. (2007). *Sahnelik Toplum, Sosyolojinin Yeniden Tanımlanması*. İstanbul: Pınar Yayınları.

EK-1

Çocuk Evi Sorumlusunun Görevleri

- Çocuk evinin harcama ve ödemelerine ilişkin görevleri yerine getirmek.
- Koordinasyon merkezi tarafından çocuk evine kabul edilen çocuğun uyumu için, gerekli bakım ve yetiştirme ile ilgili mesleki çalışmaları koordinasyon merkezi ile koordineli olarak yapmak.
- Çocuk evinde bakılan çocukların, ana ve baba veya yakınlarından kimlere ne kadar süre ile izinli verilebileceği konusunda koordinasyon merkezi ile koordineli olarak çalışmak.
- Yakınları ile görüşmeleri gereken çocukların koordinasyon merkezi tarafından belirlenecek mekânda aile ve akrabaları ile görüşmelerini sağlamak, sonuçlarını takip etmek.
- Ziyaretçisi gelmeyen çocukları koordinasyon merkezine bildirerek çocuk hakkında uygun kararlar alınmasına katkıda bulunmak.
- Çocukların okul ve eğitim durumlarıyla ilgili kayıtları düzenleyerek koordinasyon merkezine bildirmek, okul-çocuk evi işbirliğini sağlamak.
- Koordinasyon merkezinin kararları doğrultusunda organize edilen, toplumsal sorumluluk çerçevesinde, halkın gönüllü katkı ve katılımını sağlayıcı etkinliklerin uygulanmasında, koordinasyon merkezi ile koordineli olarak çalışmak ve sonuçlarını aylık raporlar halinde koordinasyon merkezine bildirmek
- Koordinasyon merkezi tarafından çocukların psikolojik, sosyal ve bedensel gelişimlerinin sağlanması amacıyla sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenmesi yönünde alınan kararların çocuk evinde uygulanmasını sağlamak.
- Çocuklarla ilgili yapılan mesleki çalışmaları kayıt altına almak.
- Çocuk evinden ayrılacak çocuğun, yeni yaşantısına hazırlanması, toplum içinde izlenmesi konusunda gerekli çalışmaları yürüten meslek elemanlarına destek vermek.
- Her bir çocuk için yaş, özür, eğitim, ilgi ve isteklerini göz önünde bulundurarak günlük yaşam planları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak.
- Çocukların topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerinin sağlanması amacıyla psikolojik ve sosyal gelişimlerini sürekli olarak izlemek, koordinasyon merkezinin kararları doğrultusunda sorunlarının çözümüne yardımcı olmak amacıyla ilgili meslek elemanlarıyla işbirliği halinde çalışmak.
- Çocukların sağlıklı gelişimlerinin sağlanması amacıyla temizlik, düzen, giyim, yeme, oyun ve benzeri konularda olumlu alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak.
- Çocukların hizmete katılımlarını sağlamak amacıyla ev içi sorumluluklar vermek.
- Sorumlusu olduğu çocuk evlerinin idaresi ve dönem içindeki etkinlikleri her ay gözden geçirmek, çocukların eğitim, sağlık, ulaşım gibi sorunlarını koordinasyon merkezine iletmek, alınan kararları uygulamak.

- Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun eğitim araçları ve malzemeleri temin etmek.
- Çocukların, giyim-kuşam, kırtasiye gibi gereksinimlerini zamanında belirlemek ve karşılanması amacıyla gerekli iş ve işlemleri gerçekleştirmek.
- Çocukların günlük takibini yaparak koordinasyon merkezine bilgi vermek.
- Personelin günlük çalışma programlarını, çalışma saatlerini, nöbet çizelgelerini düzenlemek, onaylanmak üzere koordinasyon merkezinin görüşüne sunmak.
- Hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesine katkıda bulunmak ve uygulanmasını sağlamak, sonuçlarını koordinasyon merkezine bildirmek,

Kaynak: 05.10.2008 tarihli Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları hakkındaki yönetmelik.

EK-2

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK EVLERİNDE BULUNAN KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARIN SOSYALİZASYONU
ÜZERİNE NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA: TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ 2014

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME ÇERÇEVESİ

Tanıtım bilgileri ve numarası:

(**Tanışma:** Hangi kurumdan geldik, kimiz, ne yapmak istiyoruz sorularına yanıt olacak şekilde açıklama yapılacak ve görüşmenin yaklaşık süresi hakkında bilgi verilecektir.)

Yaşamakta olduğu kurum, kuruluş ismi:

Görüşmenin tarihi:

Görüşmenin yapıldığı yer (ev, yurt, kurum müdürlüğü vs.):

Görüşmenin kaydedilmesini ve raporda adının geçmesini uygun buluyor mu?

A. Teyp: 1. Uygun 2. Uygun değil. 3. Fark etmez.

B. Kamera: 1. Uygun 2. Uygun değil. 3. Fark etmez.

C. Raporda adının geçmesi: 1. Uygun 2. Uygun değil. 3. Fark etmez.

Görüşme sırasında başka kimlerin bulunduğu ve oturma düzeni:

Varsa diğer kişiler hakkında kısa bilgi:

Görüşmeyi yapan ekip üyeleri:

Görüşmeyi yürüten (Moderatör):

Gözlemci(ler):

Varsa, kameraman(lar):

Görüşülecek konu başlıkları (ve deşme soruları)

I. BÖLÜM: GÖRÜŞÜLEN KİŞİNİN KENDİSİ VE AİLESİ HAKKINDA BİLGİ

Şimdi seni biraz tanıyalım.

- Cinsiyeti
- Yaşı ve nerede doğduğu
- Eğitimi (hangi okul, kaçınıcı sınıf)
- Kurum bakımına alınış tarihi

Ailen hakkında biraz bilgi verebilir misin? Aşağıdaki sorular sohbet eder gibi bitişik cümleler halinde görüşmeciyi rahatsız etmeden, genel bir yargıya sahip olmak amacı ile sorularak cevap aranır.

Not: soruların yanıtı varsa kısa ve öz bir şekilde sorulur, çocuğun bilgi vermek istemediği konular deşilmez.

Ailenden birileri ile görüşme fırsatın oluyor mu?

II. BÖLÜM: KURUMDA YAŞAM...

Biraz bize buradaki yaşamından bahseder misin?

- Nasıl bir yer?
- Evde sizinle birlikte kaç kişi kalıyor?
- Bir gün içinde neler yapıyorsunuz?
- TV izler misin?
- İnternet kullanır mısın?
- Evde ne tür işler yaparsın, yardımcı olur musun?
- Kalmakta olduğun kuruluştta en çok neyi seviyorsun, neyi sevmiyorsun, bunlar birden fazla madde olabilir.

III. BÖLÜM: ARKADAŞLARLA İLİŞKİLER

Arkadaşlarından bahsedelim

Okul veya dersane arkadaşları

Diğer arkadaşlar

- Görüşülen kişinin arkadaşlık ilişkileri hakkında genel bilgiler alınacak ve onlardan yola çıkılarak sosyalizasyonuna etkileri ölçülmeye çalışılacaktır.

IV. BÖLÜM: KURUM VE PERSONEL İLE İLİŞKİLER

- Kurum içerisinde kimlerle görüşüyorsun (bakım elemanları, grup sorumluları, müdür, hemşire, psikolog vs.)
- Yukarıda ki soruya verilen yanıtlar doğrultusunda personeli, çocuğun gözünden tanımaya yönelik sorular yöneltilir.

Bakım elemanları

Grup Sorumlusu

Kurum içindeki diğer personel (Müdür, Müdür Yrd., Sosyal Servis, Sağlık Servisi, Şoför vs.)

- Tek tek var olan ve görüştüğü personel hakkındaki düşünceleri anlaşılmaya çalışacak, hayatında önemli yeri eden personel varsa üzerinde biraz daha durularak sosyalizasyonuna etkileri tespit edilecek.

V. BÖLÜM: GENEL YAŞAM HAKKINDA

Daha önce katılmış olduğun ve halen katılmakta olduğun kurs var mı?

Ne kursu ne sıklıkla katılıyorsun

Okulda kuruluşa veya başka kurumların vasıtası ile gezi, sinema, konferans gibi etkinliklere katılır mısın?

Ne sıklıkla? Bunlardan hoşlanıyor musun?

Bu konularda bizimle paylaşmak istediğin başka şey var mı?

Görüşmeye katılan cevaplarından yola çıkarak çocuğun sosyalizasyonuna etki edebilecek farklı sıra dışı unsurlar tespit edilmesi durumunda bununla ilgili sorular yöneltilerek genel bir yargıya sahip olunmaya çalışılır

NOT:

- Sorulara amaçtan sapmadan görüşme çerçevesi sınırlarında kısa ve öz cevaplar aranır,
- Görüşmeye katılan kişinin görüşmeye katılım motivasyonuna göre sorular ve sıraları değiştirilebilir,
- Görüşme görüşmeye katılan çocuğu sıkmadan, rahatsız etmeden maksimum 30 dk. sürdürülür.

EK-3

Bakım Elemanının Görevleri

- Çocuk evinin tertip ve düzenini sağlamak, çocuklara sağlıklı aile ortamının hazırlanmasında yardımcı olmak, çocukların sağlık, temizlik, yemek yeme, giyinme, soyunma, uyku ve alt temizliği ile yakından ilgilenmek.
- Çocukların öz bakımlarını yapmak ya da yardımcı olmak.
- Çocukların beslenmeleri ile ilgilenmek ve yemek yemekte zorluk çeken çocuklara yardımcı olmak.
- Çocuklara günlük yaşamda rehberlik etmek.
- Bakıcı anne/bakım elemanı çocukların gelişimi ve çocuk evinin işleyişine ilişkin her türlü işte çocuk evi sorumlusuna karşı sorumludur.

Kaynak: 05.10.2008 tarihli Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları hakkındaki yönetmelik.

Tablo 2: Araştırmanın Konusuna Yönelik Bulgular Özeti Tablosu

	DG-1	DG-2	DG-3	DG-4	DG-5	DG-6	DG-7	DG-8	DG-9	DG-10
Bulunduğu Evın Kontenjanı	6	6	6	6	6	6	5	6	5	5
Takip Ettiği Tv Programı	Gençlik Dizisi	Aşk Dizisi	Gençlik Dizisi	Yarınma Programı	Gençlik Dizisi	Aşk Dizisi	Gençlik Dizisi	İzlemiyor	İzlemiyor	Her Tür
İnternet Kullanımı	Fırsat Buldukça	Fırsat Buldukça	Fırsat Buldukça	Film İzleme Amaçlı	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Fırsat Buldukça	Fırsat Buldukça	Sosyal Medya	Fırsat Buldukça
Boş Zamanlarda Evde Yapılan	Genelde Ders Çalışma ve TV İzleme	Kitap Okuma ve Oda Düzenleme	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Ders Çalışma ve Oda Düzenleme	Ders Çalışma ve Yardım Etme	Ders Çalışma ve Oda Düzenleme	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma
Evinde En Sevdiği Şey	Arkadaş Ortamı	Cevap Yok	Tatlı Yemek	Ders Çalışabilme ve Düzenli Yaşam	Arkadaş Ortamı	Düzenli Yaşam	Evde Aile Ortamı Olması	Düzenli Yaşam	Düzenli Yaşam	Arkadaş Ortamı
Ev Arkadaşlarıyla İlişkisi	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır	Anlaşmada Zorlanır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	İyi Değil	Anlaşmada Zorlanır	Anlaşmada Zorlanır
Okul Arkadaşlarıyla İlişkisi	Çok Fazla Arkadaşlık İlişkisi Yok	Okulda Çok Az Arkadaşlığı Var	Okul Arkadaşlarıyla Samimi Değil	Okul Arkadaşlarıyla Samimi Değil	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır	Okul Arkadaşlarını Daha Çok Seviyor	Anlaşmada Zorlanır	Anlaşmada Zorlanır	Anlaşmada Zorlanır
Diğer Ortamlardan Arkadaşları Varmı	Yok	Yok	Büyüdüğüm Yerden Var	Büyüdüğüm Yerden Var	Önceden Yaşadığı Yerden Var	Yok	Ablasının Arkadaşları	Dershane Arkadaşları	Yok	Yok
Arkadaşlara Kolay Uyum Sağlar mı	Evet	Zor	Zor	Evet	Evet	Zor	Evet	Zor	Zor	Zor
Bakım Elemanlarına Hitap	Abla	Küçükken Anne Şimdi İse Abla	Abla	Abla	Abla	Abla	Anne veya Abla	Abla	Abla	Anne
Bakım Elemanlarında En Sevdiği Özellik	Duygularını Belli Etmemeleri	Rehberlik Etmeleri	Öndan Birseyler Öğrenmek	Öndan Bir seyler Öğrenmek	Anlayışlı Olmaları	Öndan Bir seyler Öğrenmek	Cevap Yok	Cevap Yok	Anlayışlı Olmaları	Rehberlik Etmeleri
Bakım Elemanında En Sevmediği Özellik	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Zorla Ders Çalışmak	Yok
Bakım Elemanlarının Sönden Beklentileri	Ders Çalışmak	Hayatı Öğrenmek	Herşey	Ders Çalışmak ve Temiz Olma	Ders Çalışmak	Ders Çalışmak	İyi Bir İnsan Olmak	Ders Çalışmak	Ders Çalışmak ve Düzen	Ders Çalışmak
Bakım Elemanının Görevleri	Bize Bakmak	İş İçin ve Birşeyler Öğretmek	Olmasalar da Olurdu	Annenin Yapacağı Herşey	Derslerimize Yardımcı Olmak	İş İçin	Eyle İlgili İşler Yapmak	Yemek ve Temizlik Yapmak	Yemek ve Temizlik Yapmak	Düzen ve Güvenlik Sağlamak
Bakım Elemanından Öğrendikleri	Kahve Yapmak	Bütün Hayat	Cevap Yok	Yemek Yapmak	Ders Çalışmak	Eyle İlgili İşler	Hayata Dair Şeyler	Çok Fazla Şey Öğrenmedim	Birçok Şey	Yemek ve Temizlik Yapmak
Bakım Elemanını Samimi Buluyor mu	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet
Grup Sorumusunun Hitap	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam	Öğretmenim	Öğretmenim	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam
Grup Sorumusunun Memnuniyet	Memnun	Memnun	Memnun	Memnun	Memnun	Memnun	Değil	Memnun	Memnun	Memnun
Grup Sorumusunun Beklentileri	Sorumlarını Paylaşmak	Anlayış	Sorumlarını Paylaşmak	Her şeyi Paylaşmak	Her zaman Yanında Olması	Anlayış	Güven	Anlayış	Anlayış	Her Şeyi Paylaşmak
Katıldığı Kurs Var mı	Yok	Keman Kursu	Yok	Yok	Yok	Yok	Judo Kursu	Yok	Gitar Dikçe	Matematik

Tablo 2: Araştırmanın Konusuna Yönelik Bulgular Özeti Tablosu

	DG-11	DG-12	DG-13	DG-14	DG-15	DG-16	DG-17	DG-18	DG-19	DG-20
Bulunduğu Evm Kontenjanı	5	5	5	6	6	6	5	5	5	6
Takip Ettiği Tv Programı	Her Tür	Her Tür	Her Tür	Her Tür	Gençlik Dizisi	Her Tür	Gençlik Dizisi	Gençlik Dizisi	Gençlik Dizisi	Gençlik Dizisi
İnernet Kullanımı	Nadir	Fırsat Buldukça	Kullanmıyor	Oynama	Fırsat Buldukça	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanmıyor
Boş Zamanlarda Evde Yapılan	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Temizlik ve Yemek Yapmaya Yardımcı Olma	Ders Çalışma ve Yemek Yapma Yardımcı Olma	Oda Düzenleme	Oda Düzenleme	Ders Çalışma ve Oda Düzenleme
Evinde En Sevdiği Şey	Arkadaş Ortamı	Arkadaş Ortamı ve Düzenli Yaşam	Düzenli Yaşam ve Arkadaşlar	Cevap Yok	Arkadaş Ortamı	Arkadaş Ortamı	Arkadaş Ortamı	Odasının Olması ve Düzenli Yaşam	Odasının Olması ve Düzenli Yaşam	Okula Gidebilmek
Ev Arkadaşlarıyla İlişkisi	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır
Okul Arkadaşlarıyla İlişkisi	Anlaşmada Zorlanır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır	İyi Anlaşır	Anlaşmada Zorlanır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır	İyi Anlaşır
Diğer Ortamlardan Arkadaşları Varmı	Yok	Büyüdüğüm Yerden Var	Yok	Yok	Çok Az	Yok	Çok Az	Yok	Yok	Yok
Arkadaşlara Kolay Uyum Sağlar mı	Zor	Evet	Zor	Evet	Evet	Zor	Evet	Zor	Evet	Zor
Bakım Elemanlarına Hitap	Anne	Abla	Abla	Anne	Abla	Abla	Abla veya Anne	Abla	Abla veya Anne	Abla
Bakım Elemanlarında En Sevdiği Özellik	Rehberlik Etmeleri	Bir şeyler Paylaşmaları	Samimiyetleri	Sevgiyle Yaklaşmaları	Bir Çok Özellikleri	Bizimle Çok Şey Paylaşmaları	Sevgiyle Yaklaşmaları	Samimiyetleri	İyi İnsan Olmaları	Öz Kızı Gibi Davranışları
Bakım Elemanında En Sevmediği Özellik	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Bakım Elemanlarının Sinden Beklentileri	İyi Bir İnsan Olmak	Ders Çalışmak	Ders Çalışmak	Ders Çalışmak	Düzenli Oda ve Ders Çalışmak	Ders Çalışmak	Ders Çalışmak ve Düzenli Olması	Ders Çalışmak ve Düzenli Olması	Uyumlu Bir İnsan Olmak	Ders Çalışmak ve Düzenli Olması
Bakım Elemanının Görevleri	Ev Düzenini Sağlamak	İş için	Hayatımıza Yardımcı Olmak	Hayatımıza Yardımcı Olmak	Yemek ve Temizlik Yapmak	Bizimle İlgilenmek	Temizlik Yapmak ve Kontrol	Bize Hayatı Öğretmek	Bize Hayatı Öğretmek	Temizlik Yapmak ve Bize Bakmak
Bakım Elemanından Öğrendikleri	Birçok Şey	Birçok Şey	Yemek ve Temizlik Yapmak	Birçok Şey	Yemek Ve Temizlik Yapmak	Düzenli Olmak	Okumak	Birçok Şey	Yemek ve Temizlik Yapmak	Birçok Şey
Bakım Eleman Samimi mi	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Grup Sorumlusuna Hitap	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam	Hocam
Grup Sorumlusundan Memnuniyet	Memnun	Memnun	Memnun	Değil	Memnun	Değil	Memnun	Memnun	Memnun	Memnun
Grup Sorumlusundan Beklentileri	Her Şeyi Paylaşmak	Anlaşıp	Her Şeyi Paylaşmak	Her Zaman Yanında Olması	Sevilmek	Her Şeyi Paylaşmak	Her Zaman Yanında Olması	Anlaşıp	Her Şeyi Paylaşmak	Sevgi ve İlgisi
Katıldığı Kurs Var mı	Yok	Yok	Keman Kursu	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok

Sayı :57475572 - 200 - 454
Konu :Görüşme Olur'u

23/01/2014

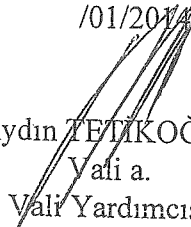
VALİLİK MAKAMINA
TEKİRDAĞ

İlgi :Nurcan AÇAR GÜMÜŞ'ün 22/01/2014 tarihli dilekçesi.

İl Müdürlüğümüzün kadrosunda olup bağlı kuruluşumuz Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nde sosyolog olarak görev yapmakta olan Nurcan AÇAR GÜMÜŞ'ün, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda yaptığı tezli yüksek lisansının tez çalışmasının konusu olan "Kurum bakımında bulunan korunmaya muhtaç çocukların sosyalizasyonu: Tekirdağ ili örneği" hakkında hazırlayacağı tez için bağlı kuruluşumuz Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nde bakım ve korunma altında bulunan 10-18 yaş aralığındaki 26(yirmialtı) kız çocuğumuzla dilekçesi ekinde sunmuş olduğu derinlemesine görüşmeyi yapabilmesi hususunu;
Olurlarınıza arz ederim.

Nursen MUTLU
İl Müdür V.

EK :İlgi dilekçe sureti ve ekleri.(8 sayfa)

OLUR
/01/2014

Aydın TEZİKOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı